

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Šimon Vejlupek

**Pokyny do obchodního vedení
statutárním orgánům kapitálových společností**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Petr Tomášek, Ph.D.

Katedra: Katedra obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 20. 03. 2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 133 025 znaků včetně mezer.

.....

Šimon Vejlupek, diplomant

V Regensburgu dne 20. 3. 2024

Poděkování

Předně bych chtěl poděkovat vedoucímu mé diplomové práce JUDr. Petru Tomáškoví, Ph.D., se kterým jsem absolvoval semináře z obchodního práva a téma pokynů do obchodního vedení mě v jeho podání natolik zaujalo, že jsem se rozhodl o něm napsat tuto diplomovou práci. Děkuji mu za trpělivost a vstřícnost projevenou během všech konzultací. Děkuji také Univerzitě Karlově a Universität Regensburg za umožnění studia v zahraničí, které bylo pro napsání podstatné části této diplomové práce nezbytné.

S napsáním této práce je spjat konec mého vysokoškolského studia. Bylo to krásné a bylo toho dost. Proto bych chtěl poděkovat také všem, kdo byli nedílnou součástí mého studia a podporovali mě, především děkuji mé rodině, přítelkyni, kamarádům a spolužákům.

Obsah

Seznam použitých zkratk	1
Úvod	2
1. Obchodní vedení	5
1.1 Význam pojmu „obchodní vedení“ pro diplomovou práci	5
1.2 Vymezení pojmu „obchodní vedení“	5
1.3 Kompetence k obchodnímu vedení	10
1.4 Shrnutí	11
2. Pokyny do obchodního vedení	12
2.1 Vymezení pojmu pokyn	12
2.2 Forma pokynu	14
2.3 Úprava udělování pokynů ve společnosti s ručením omezeným a v akciové společnosti	16
3. Přípustné pokyny do obchodního vedení	17
3.1 Obecně k přípustným pokynům	17
3.2 Vyžádané pokyny	18
3.3 Pokyny strategické a koncepční	22
3.4 Shrnutí	24
4. Nepřípustné pokyny do obchodního vedení	25
4.1 Obecně k nepřipustným pokynům	25
4.2 Důsledky udělení nepřipustného pokynu	26
5. Srovnání právní úpravy udělování pokynů do obchodního vedení v České republice s úpravou ve Spolkové republice Německo	28
5.1 Úvod ke komparativní části diplomové práce	28
5.2 Obecné srovnání české a německé úpravy obchodního práva a práva obchodních korporací	29
5.3 Srovnání české a německé úpravy kapitálových společností	30
5.4 Pojem obchodní vedení v německé úpravě	35
5.5 Srovnání české a německé úpravy pokynů do obchodního vedení společností s ručením omezeným	38
5.5.1 Úvod do srovnání úpravy společností s ručením omezeným	38

5.5.2	Kompetence k obchodnímu vedení a udělování pokynů	39
5.5.3	Odpovědnost statutárního orgánu	40
5.5.4	Forma pokynu a nepřipustné pokyny	42
5.5.5	Shrnutí a krátký exkurz do rakouské právní úpravy	43
5.6	<i>Srovnání české a německé úpravy pokynů do obchodního vedení akciových společností</i>	<i>43</i>
5.7	<i>Shrnutí srovnávací části diplomové práce</i>	<i>46</i>
Závěr	49
Seznam použitých zdrojů	53
Abstrakt	57
Klíčová slova	57
Abstract	58
Keywords	58

Seznam použitých zkratek

o. z.	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
z. o. k.	zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech, ve znění pozdějších předpisů
BGB	Bürgerliches Gesetzbuch, německý občanský zákoník, zákon Spolkové republiky Německo z 2.1.2002
HGB	Handelsgesetzbuch, německý obchodní zákoník, zákon Spolkové republiky Německo z 10.5.1897
GmbHG	Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung, zákon o společnostech s ručením omezeným, zákon Spolkové republiky Německo z 20.4.1892
AktG	Aktiengesetz, zákon o akciových společnostech, zákon Spolkové republiky Německo z 6.9.1965

Úvod

Právo obchodních korporací je právním odvětvím velmi dynamickým, časté novelizace zejména zákona o obchodních korporacích, se snaží reagovat na aktuální potřeby podnikatelů, kteří pro své podnikání zvolili některý z modelů obchodní společnosti nabízený zákonem o obchodních korporacích. Ne jinak je na tom právo kapitálových společností, které je nedílnou součástí práva obchodních korporací. Pokud si vypůjčím formulaci z předmluvy publikace, ze které jsem při psaní této práce čerpal, dalo by se říct, že právo kapitálových společností je jako řeka, v neustálém pohybu, protože zákonodárce soutěží s jinými právními řády a neustále jej reformuje a modernizuje.¹ Zároveň však toto právní odvětví v některých záležitostech stojí na stále stejných principech a některé právní normy zůstávají neměnné. Úprava udělování pokynů do obchodního vedení statutárním orgánům kapitálových společností, tedy jednatelům společností s ručením omezeným a představenstvu či správní radě akciové společnosti, sice v poslední době doznala jistých úprav, základní princip spočívající v tom, že obchodní vedení plně náleží statutárnímu orgánu a orgán nejvyšší do obchodního vedení ve formě pokynů nemá zasahovat, nebyl však dosud překonán. A to přesto, že je podle mého názoru vzhledem ke vzájemnému vztahu nejvyššího orgánu s orgánem statutárním poměrně snadné zákaz udělovat pokyny do obchodního vedení obcházet.

Z výše uvedených důvodů je tématem práce právě úprava udělování pokynů do obchodního vedení, neboť se jedná o záležitost, kde je podle mého názoru prostor pro případnou novelizaci a zároveň se jedná o téma vhodné ke komparaci se zahraniční právní úpravou, neboť český přístup k obchodnímu vedení a udělování pokynů do obchodního vedení není u našich sousedů zcela totožný, nýbrž obsahuje celou řadu zajímavých odlišností.

Předmětem diplomové práce není obchodní vedení a udělování pokynů do obchodního vedení obecně, nýbrž je zaměřena pouze na udělování pokynů do obchodního vedení statutárním orgánům kapitálových společností ve smyslu § 1 odst. 2 z. o. k., tedy společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti. V rámci úvodu je také třeba zmínit, že nedílnou součástí problematiky obchodního vedení jsou rovněž pokyny udělované do obchodního vedení kapitálových společností v rámci podnikatelských uskupení, zjednodušeně tzv. koncernové pokyny. Tyto pokyny však v diplomové práci nebudou detailněji analyzovány, neboť je diplomová práce zaměřena pouze právní úpravu běžných kapitálových společností, které nejsou součástí podnikatelského uskupení.

¹ RAISER, VEIL. *Recht der Kapitalgesellschaften. 6. Auflage.* München: Verlag Franz Vahlen GmbH, 2015. ISBN 978-3-8006-4912-9, Vorwort.

Cílem práce je tedy popsat a analyzovat právní úpravu udělování pokynů do obchodního vedení statutárním orgánům kapitálových společností, srovnat ji s právní úpravou zahraniční, konkrétně s úpravou Spolkové republiky Německo, která je i přes značnou blízkost českého a německého právního řádu v otázce obchodního vedení odlišná, a konečně zhodnotit stávající právní úpravu a zamyslet se nad jejím dalším vývojem a případnou novelizací. Ke splnění uvedených cílů bude využita metoda deskriptivní, metoda analytická a důležitou roli bude hrát i metoda srovnávací. Zároveň se v práci okrajově zabývám i historickým vývojem právní úpravy.

Jak již bylo výše naznačeno, diplomová práce se bude zabývat pokyny do obchodního vedení kapitálových společností, přičemž kapitálovými společnostmi se pro účely této diplomové práce rozumí společnost s ručením omezeným a akciová společnost, nikoliv evropská společnost, která je někdy do skupiny kapitálových společností také zařazována. V diplomové práci nebudou rozebrány pokyny udělované v rámci koncernu (tedy od osoby ovládající osobě ovládané). Tyto takzvané koncernové pokyny jsou nedílnou součástí udělování pokynů do obchodního vedení, pro diplomovou práci a zejména její komparativní část je však stěžejní problematika udělování pokynů statutárnímu orgánu ze strany nejvyššího orgánu v rámci téže společnosti, nikoliv v rámci podnikatelského seskupení. Pokyny může nejvyšší orgán udělovat nejen statutárnímu orgánu, ale taktéž dozorčí radě, avšak ani tyto pokyny nejsou předmětem diplomové práce.

Diplomová práce je rozdělena na úvod, pět kapitol a závěr. První kapitola zkoumá obchodní vedení a význam tohoto pojmu pro fungování kapitálových společností. Druhá kapitola je věnována samotným pokynům do obchodního vedení. Na tuto kapitolu pak navazuje kapitola třetí a čtvrtá týkající se přípustných a nepřípustných pokynů do obchodního vedení. Pátá kapitola obsahuje detailní rozbor současné německé právní úpravy a její porovnání s českou právní úpravou se zaměřením zejména na úpravu německých společností s ručením omezeným, která je od české úpravy, co se týče obchodního vedení, značně odlišná. V šesté, závěrečné kapitole jsou pak nastíněny úvahy *de lege ferenda* a tato kapitola obsahuje také celkové zhodnocení problematiky pokynů do obchodního vedení.

S ohledem na rozsah a význam srovnávací části diplomové práce se poznatky získané během studia zahraniční právní úpravy a související literatury objevují napříč diplomovou prací, ne pouze ve srovnávací páté kapitole.

Co se týče zdrojů, ze kterých tato diplomová práce čerpá, jedná se o právní předpisy, důležitá soudní rozhodnutí, komentářovou literaturu a odborné články, přičemž pozornost není omezována pouze na české prameny, nýbrž je zřetelně čerpáno i z pramenů německých, a to

vzhledem k poměrně zásadnímu významu komparace české právní úpravy pro tuto práci. K těmto pramenům jsem měl přístup v rámci studia na Universität Regensburg v Bavorsku.

Tato diplomová práce reflektuje právní stav české právní úpravy a německé právní úpravy ke dni 20. 3. 2024.

1. Obchodní vedení

1.1 Význam pojmu „obchodní vedení“ pro diplomovou práci

Ačkoliv pojem „obchodní vedení“ není vlastním tématem této diplomové práce, je tento pojem a jeho význam pro diplomovou práci zásadní. Pro cíle diplomové práce, tedy zejména pro rozbor stávající právní úpravy udělování pokynů do obchodního vedení a její kritické zhodnocení, je vymezení pojmu „obchodního vedení“ nezbytné, proto bude celá tato kapitola definici a pojetí obchodního vedení věnována.

Co se týče komparativní části diplomové práce, tedy kapitoly páté, i pro tuto část je vymezení pojmu „obchodní vedení“ stěžejní, neboť tento pojem může být v zahraniční právní úpravě chápán odlišně, respektive je třeba vymezit, jaký konkrétní cizojazyčný právní pojem obchodnímu vedení v českém pojetí nejlépe odpovídá. Proto je v následující podkapitole zmíněn i výraz používaný pro obchodní vedení německou právní úpravou a pro další podrobnosti je odkázáno na pátou kapitolu diplomové práce.

1.2 Vymezení pojmu „obchodní vedení“

Hned na úvod je třeba zmínit, že obchodní vedení není v žádném právním předpise jasně definováno, tzn. žádná pevná, zákonná definice tohoto pojmu v současné době neexistuje. Teorii je tento pojem chápán jako „*právo (a povinnost) výkonného orgánu řídit podnikatelskou činnost obchodní korporace a provádět její podnikatelské záměry.*“² Podle ustálené judikatury, na kterou poukazuje Zvára, se jedná o řízení společnosti, tj. zejména organizování a řízení její podnikatelské činnosti, včetně rozhodování o podnikatelských záměrech.³

Do této poměrně jasné definice však vstupuje další pohled právní teorie a judikatury, který obchodní vedení vymezuje úžeji, konkrétněji a nahlíží na něj jako na vyřizování běžných záležitostí spojených s každodenním fungováním obchodních korporací (tzv. day-to-day business).⁴ Tento pohled podle mého názoru není zcela souladný s pojetím obchodního vedení uvedeném v předchozím odstavci, neboť řízení podnikatelské činnosti a provádění podnikatelských záměrů rozhodně není pouze každodenním byznysem, při řízení podnikatelské činnosti je třeba hledět do budoucna, uplatňovat dobře promyšlenou strategii, zohledňovat prognózy a analýzy apod. Jsem tedy toho názoru, že nelze na straně jedné tvrdit, že obchodní

² PATĚK, Daniel. In: ČERNÁ, Stanislava, ŠTENGLOVÁ, Ivana, PELIKÁNOVÁ, Irena a kol., *Právo obchodních korporací. 2. vyd.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021. ISBN 978-80-7598-991-8, s. 167.

³ ZVÁRA, Michael. Udělení pokynů jednatelům společnosti s ručením omezeným ve vztahu k obchodnímu vedení společnosti v českém a rakouském právu. *Obchodněprávní revue* 4/2019, s. 85.

⁴ PATĚK, Daniel. In: ČERNÁ, Stanislava, ŠTENGLOVÁ, Ivana, PELIKÁNOVÁ, Irena a kol., op cit., s. 167.

vedení je veškeré řízení podnikatelské činnosti bez dalšího, a na straně druhé zároveň definovat obchodní vedení pouze jako běžnou, každodenní správu společnosti. Proto se dle mého názoru jedná o dvě různá pojetí obchodního vedení. K tomuto druhému pohledu na obchodní vedení Josková poukazuje na shrnující rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 31 Cdo 1993/2019,⁵ dle kterého je obchodním vedením akciové společnosti organizování a řízení její běžné podnikatelské činnosti, zejména rozhodování o provozu podniku (závodu) a s tím souvisejících vnitřních záležitostech společnosti.⁶ Na tento rozsudek Nejvyšší soud navazuje i v dalších, novějších rozhodnutích.⁷

Určitou kombinaci těchto dvou přístupů k obchodnímu vedení spatřuji v rozsudku Nejvyššího správního soudu ČR, který uvedl následující: „*Pojem obchodní vedení společnosti, obsažený v obchodním zákoníku, by bylo možné nejlépe charakterizovat jako průběžnou pravidelnou správu záležitostí společnosti a jejího podniku, tzn. rozhodování o organizačních, technických, obchodních, personálních, finančních aj. otázkách běžného života. Rozumí se tím řízení společnosti, zejména organizování a řízení její podnikatelské činnosti, včetně rozhodování o jejích podnikatelských záměrech.*“⁸ Nejvyšší správní soud tedy obchodní vedení definoval jako rozhodování o otázkách běžného života obchodní společnosti, zároveň ale uvedl, že se jedná o řízení podnikatelské činnosti společnosti, přičemž už chybí dodatek, že by mělo jít o řízení pouze běžné podnikatelské činnosti, v odůvodnění rozsudku se tak objevují prvky obou výše uvedených pohledů na obchodní vedení. Z toho vyplývá, že je možné na obchodní vedení nahlížet oběma výše uvedenými přístupy zároveň.

Určité shrnutí přístupů k obchodnímu vedení a množství různých definic a pohledů na tento pojem české právní úpravy obchodních korporací uvádí Havel: „*České pojetí obchodního vedení bylo vykládáno tak, že pod ně judikatorně řadíme veškeré řízení společnosti, tj. zejména organizování a řízení její podnikatelské činnosti, vč. rozhodování o podnikatelských záměrech, a dodává se, že se má jednat o rutinní záležitosti korporace (obvyklý provoz). Judikatura dále dovozuje, že pojem obchodní vedení by bylo možné nejlépe charakterizovat jako průběžnou pravidelnou správu korporace a jejího podniku, tzn. rozhodování o organizačních, technických, obchodních, personálních, finančních a jiných otázkách běžného*

⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 9. 2019 sp. zn. 31 Cdo 1993/2019.

⁶ JOSKOVÁ, Lucie. Zásady a pokyny valné hromady a jejich dopad na odpovědnost členů volených orgánů. *Obchodněprávní revue* 1/2022, s. 14.

⁷ Například v rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 2. 2022, sp. zn. 23 Cdo 3765/2020.

⁸ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 18. 3. 2005, sp. zn. 4 Afs 24/2003.

života.⁹ Označení „průběžná správa“ je pak důležité v rámci srovnání české právní úpravy s úpravou německou. V německé odborné literatuře se často objevuje označení „laufende Geschäftsführung,“ přičemž výraz „laufende“ je možné přeložit právě jako „průběžný.“ Podle mého názoru je tak právě tento německý pojem vhodné používat v případech, kdy se o obchodním vedení pojednává jako o běžné, každodenní správě společnosti, která je dle české právní úpravy plně v gesci statutárního orgánu společnosti.¹⁰

Osobně se domnívám, že obchodní vedení ve smyslu současné české právní úpravy by mělo být chápáno spíše jako průběžná správa společnosti, jako vyřizování každodenních záležitostí běžného chodu společnosti, a ne jako veškeré řízení společnosti. Pokud o obchodním vedení hovoříme jako o řízení společnosti, mělo by být dodáno, že se jedná o řízení její běžné podnikatelské činnosti, o vyřizování provozních záležitostí, kam spadá například zásobování, reklama, účetnictví.¹¹ V opačném případě by se totiž mohlo zdát, že řízení společnosti zákon plně svěřuje do rukou členů statutárních orgánů, což je podle mého názoru dojem mylný, neboť statutární orgán zcela sám o řízení veškeré podnikatelské činnosti nerozhoduje – zákon o obchodních korporacích jasně stanovuje konkrétní případy, kdy o řízení podnikatelské činnosti společnosti má rozhodnout nejvyšší orgán.¹² I v nejnovějších publikacích je však možné se setkat s definicí pojmu „obchodní vedení“ bez poukázání na běžnost a každodennost správy společnosti, obchodní vedení je definováno například jako „*oprávnění k organizaci a řízení závodu, který náleží společnosti, a řízení podnikatelské činnosti jako takové.*“¹³

Ze všech možných definic a vymezení obchodního vedení zmíněných v předchozích odstavcích plyne, že obchodní vedení může být chápáno jako správa a řízení veškeré podnikatelské činnosti společnosti na straně jedné, nebo jako rozhodování pouze o běžné podnikatelské činnosti na straně druhé. Dále se nabízí otázka, zda pojem „obchodní vedení“ může obsáhnout obě tato teoretická vymezení zároveň, tak jako v uvedeném rozsudku Nejvyššího správního soudu ČR. Pokud by součástí obchodního vedení byla veškerá správa společnosti, je pak vůbec rozdíl mezi pojmem „obchodní vedení“ a pojmem „správa a řízení společnosti“? Jak jsem již uvedl, přikláním se spíše ke spojení obchodního vedení s anglickým výrazem „day-to-day business.“ Ostatně tuto povahu obchodního vedení staví najisto i Patěk,

⁹ HAVEL, Bohumil. Chiméra neproniknutelnosti obchodního vedení ve společnosti s ručením omezeným (?). *Obchodněprávní revue* 6/2019, s. 151.

¹⁰ Podrobnosti v kapitole 5.4 této diplomové práce.

¹¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 4. 2006, sp. zn. 5 Tdo 94/2006.

¹² Dle § 192 odst. 2 z. o. k., § 421 odst. 2 z. o. k.

¹³ ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Akciové společnosti. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2023, s. 534.

který akcentuje každodennost jako zásadní znak tohoto právního pojmu: „*Důležitým rysem obchodního vedení je jeho každodennost. Obchodním vedením není rozhodování o veškeré podnikatelské činnosti, nýbrž jen o otázkách běžného života obchodní korporace, jejího každodenního chodu (day-to-day business).*“¹⁴ K tomu lze doplnit pohled Havla, podle kterého by obchodní vedení mělo představovat rutinní záležitosti a být chápáno „*jako množina (vnitřní) rutiny uvnitř korporace, která se následně (zpravidla) realizuje jednáním navenek (jednatelským oprávněním).*“¹⁵ Rovněž z komentářové literatury k zákonu o obchodních korporacích dle mého názoru jednoznačně vyplývá, že obchodním vedením nemůže být řízení veškeré podnikatelské činnosti: „*Dále se rozhodování v oblasti obchodního vedení vymykají záležitosti, které mají pro společnost zásadní význam, a měli by o nich tudíž rozhodovat všichni společníci (např. nakládání s významnými součástmi majetku společnosti, převod závodu nebo jeho části).*“¹⁶ Při pokusu o nabídnutí jednotné definice obchodního vedení je kladen důraz na spojování podnikatelské činnosti s adjektivem „běžná,“ (a tedy na vyjasnění, že obchodní vedení neznamena řízení veškeré podnikatelské činnosti společnosti, nýbrž jen té běžné) i v poměrně aktuální diplomové práci, jejímž ústředním tématem bylo obchodní vedení. Autor této práce v závěru kapitoly věnované definici obchodního vedení uvádí, že podle něj „*organizování a řízení běžné podnikatelské činnosti*“ *nejlépe vystihuje obchodní vedení a je určitým průnikem množin definic judikатурních i teoretických.*“¹⁷

S ohledem na výše uvedené je třeba také zmínit, že u každé jednotlivé kapitálové společnosti bude obchodní vedení představovat jiný okruh činností, jiná právní jednání, a to v závislosti na struktuře společnosti a na velikosti majetku, se kterým společnost nakládá. Právní jednání, která představují běžnou, každodenní činnost například v akciové společnosti se základním kapitálem 10 000 000 Kč s ročním obratem v řádech desítek, nebo dokonce stovek milionů korun českých, rozhodně nebudou představovat běžnou činnost například v jednočlenné společnosti s ručením omezeným sloužící k drobnému, sezónnímu podnikání. Zatímco v prvním jmenovaném případě tak bude do rozhodování o obchodním vedení spadat například nákup nového kancelářského vybavení za desítky tisíc korun českých, ve druhém

¹⁴ PATEK, Daniel. In: ČERNÁ, Stanislava, ŠTENGLOVÁ, Ivana, PELIKÁNOVÁ, Irena a kol., op. cit., s. 167.

¹⁵ HAVEL, Bohumil, op. cit., s. 151.

¹⁶ POKORNÁ, Jarmila. § 195 [Obchodní vedení], In: LASÁK, Jan, DĚDIČ, Jan, POKORNÁ, Jarmila, ČÁP, Zdeněk, SKÁLOVÁ, Jana a kol. *Zákon o obchodních korporacích: Komentář.* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-1-11]. ASPI_ID KO90_2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

¹⁷ KUČERA, Matěj. *Obchodní vedení kapitálové společnosti.* Diplomová práce, vedoucí Tomášek, Petr. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Katedra obchodního práva, 2022, s. 6.

jmenovaném případě může mít takové právní jednání pro společnost dokonce až zásadní, investiční význam a bude se tedy jednat spíše o strategické rozhodnutí než o rozhodnutí v rámci běžné správy společnosti. Této povaze obchodního vedení s uvedením jiného praktického příkladu se ve svém odborném článku věnuje i Josková: „*Již z vymezení obchodního vedení je zřejmé, že jeho hranice je pohyblivá a bude se lišit v závislosti na druhu a velikosti závodu konkrétní společnosti. Zatímco ve „velké“ akciové společnosti podnikající v energetice může být rozhodnutí o nákupu flotily vozidel součástí obchodního vedení, v případě rodinné společnosti z oblasti gastronomie půjde o rozhodnutí výrazně přesahující obvyklost a nebude součástí obchodního vedení.*“¹⁸ Takové rozdíly nalezneme samozřejmě nejen při porovnávání dvou kapitálových společností různých forem, ale i při porovnávání více společností se stejnou právní formou. Obchodní vedení ve smyslu běžné, každodenní správy obsáhne jiná právní jednání například ve společnosti s ručením omezeným, která je renomovanou advokátní kanceláří s několika sty zaměstnanci, a společností s ručením omezeným zřízené k provozu dvou maloobchodních prodejen, a tak podobně.

Kvůli složitosti definice obchodního vedení a posouzení, která právní jednání statutárního orgánu v daném případě do obchodního vedení patří a která nikoliv, považují za velmi příhodný tento závěr komentářové literatury k § 191 odst. 1 z. o. k.: „*Ze společenské smlouvy by proto zejména měla vyplývat kritéria pro určení okruhu věcí náležejících do obchodního vedení a základní úprava rozhodovacích postupů v těchto záležitostech.*“¹⁹ Vymezení obchodního vedení pro danou obchodní společnost již v zakladatelském právním jednání může leccos vyjasnit a předejít tak sporům o to, zda statutární orgán v daném případě rozhodoval o obchodním vedení, či nikoliv. Pokud se společníci pro takový postup rozhodnou, je nepochybně taktéž zakladatelské právní jednání pro vymezení obchodního vedení konkrétní společnosti určující.

Na závěr této podkapitoly opakuji, že podle mého názoru má být ze všech výše uvedených důvodů pojem „obchodní vedení“ chápán pouze jako průběžná správa společnosti, jako rozhodování o záležitostech každodenního chodu společnosti, jako řízení běžné podnikatelské činnosti, neboť právě takovou správu a takové rozhodování zákonodárce svěřuje do rukou členů statutárních orgánů. Jako „organizování a řízení běžné podnikatelské činnosti“

¹⁸ JOSKOVÁ, Lucie, op. cit., s. 14.

¹⁹ POKORNÁ, Jarmila. § 195 [Obchodní vedení], In: LASÁK, Jan, DĚDIČ, Jan, POKORNÁ, Jarmila, ČÁP, Zdeněk, SKÁLOVÁ, Jana a kol., *Zákon o obchodních korporacích: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-1-11]. ASPI_ID KO90_2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

označuje obchodní vedení také aktuální rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR.²⁰ Proto bude v diplomové práci na pojem obchodní vedení nahlíženo tímto způsobem.

1.3 Kompetence k obchodnímu vedení

„Pojem „obchodní vedení“ má v právu obchodních společností kompetenční význam,“ uvádí Černá a Čech.²¹ V závěru této kapitoly proto považuji za vhodné uvést, kdo kompetenci k obchodnímu vedení disponuje.

Výše již bylo nastíněno, že obchodní vedení je činností, která je zákonem svěřena statutárnímu orgánu, respektive je k ní oprávněn a povinen²² statutární orgán obchodní korporace. Zvára uvádí, že obchodní vedení „náleží výkonnému, respektive statutárnímu orgánu obchodní společnosti a statutární orgán má obchodní vedení zajišťovat nezávisle na pokynech třetích osob (včetně společníků).“²³ Obchodní vedení se v souvislosti s jeho kompetenčním významem dá označit také jako neuzavřená množina jednání, která je součástí (zákoného) zmocnění člena statutárního orgánu obchodní společnosti.²⁴ Statutárním orgánem jsou ve společnosti s ručením omezeným jednatelé podle § 44 odst. 5 z. o. k. a v akciové společnosti představenstvo v dualistickém systému²⁵ podle § 435 odst. 1 z. o. k., respektive správní rada v monistickém systému²⁶ podle § 456 odst. 1 z. o. k.

Uvedeným statutárním orgánům obchodní vedení náleží přímo ze zákona, konkrétně dle § 195 odst. 1 z. o. k. co se týče společností s ručením omezeným, a podle § 435 odst. 2 z. o. k., respektive podle § 456 odst. 2 z. o. k., co se týče společností akciových. Přitom se nejedná pouze o oprávnění, ale zároveň také o povinnost statutárního orgánu,²⁷ neboť bez zajištění obchodního vedení by žádná obchodní společnost nemohla dost dobře fungovat.

Charakter této kompetence náležející statutárnímu orgánu je výlučný. Zákon o obchodních korporacích totiž obchodní vedení nesvěřuje jinému orgánu obchodní společnosti

²⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 5. 2023, sp. zn. 27 Cdo 634/2023.

²¹ ČERNÁ, Stanislava. ČECH, Petr. Kde jsou hranice obchodního vedení? *Právní fórum 11, 2008*, s. 453.

²² Dle Rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 7. 2008, sp. zn. 29 Odo 1262/2006, taktéž dle Rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 1. 2014, sp. zn. 21 Cdo 632/2013, má statutární orgán „zabezpečovat obchodní vedení.“

²³ ZVÁRA, Michael, op. cit., s. 85.

²⁴ HAVEL, Bohumil, op. cit., s. 151.

²⁵ Ve smyslu ustanovení § 396 odst. 1 z. o. k.

²⁶ Ve smyslu ustanovení § 396 odst. 2 z. o. k.

²⁷ PATĚK, Daniel. In: ČERNÁ, Stanislava, ŠTENGLOVÁ, Ivana,, PELIKÁNOVÁ, Irena a kol., op. cit., s. 167.

a zakazuje komukoliv, tedy i jiným orgánům společnosti, do této kompetence statutárního orgánu zasahovat. To stanoví § 195 odst. 2 z. o. k. a § 435 odst. 3 z. o. k., respektive § 456 odst. 3 z. o. k. Přímou v těchto uvedených ustanoveních je sice odkázáno na § 51 odst. 2 z. o. k., který určitý zásah do obchodního vedení umožňuje v případě, že statutárnímu orgán požádá o udělení pokynu do obchodního vedení. O tom, zda statutární orgán o udělení pokynu do obchodního vedení požádá či nikoliv, však rozhodne ze své vlastní vůle sám statutární orgán, na výlučném charakteru kompetence k obchodnímu vedení to tedy nic nemění. Jaké všechny zásahy do obchodního vedení v podobě udělení pokynu právní úprava připouští, je rozebráno ve třetí kapitole diplomové práce.

Skutečnost, že obchodní vedení je kompetence, která náleží statutárnímu orgánu a je tedy v jeho působnosti, staví nájisto také judikatura Nejvyššího soudu ČR, přičemž tomu tak bylo již za účinnosti zákona č. 513/1991 Sb. obchodní zákoník.²⁸ Nejvyšší soud také například uvedl, že obchodní vedení je obsahem funkce jednatele společnosti, tzn. obchodní vedení je s funkcí členů statutárního orgánu neoddělitelně spjato.²⁹

1.4 Shrnutí

Dalo by se tedy shrnout, že právní úprava neobsahuje definici obchodního vedení, nýbrž staví nájisto, že do obchodního vedení nemá statutárním orgánům nikdo zasahovat, až na výjimky stanovené zákonem. Obchodní vedení je tak z pohledu textu zákona zejména určitou kompetencí statutárního orgánu. Vymezení tohoto pojmu je pak na teorii a zejména na rozhodovací praxi soudů, které se tímto pojmem ve svých rozhodnutích opakovaně zabývaly. Rozhodování soudů je stěžejní nejen s ohledem na teoretické vymezení pojmu obchodní vedení, ale zejména z toho důvodu, že na obchodní vedení je nutné nahlížet u každé společnosti individuálně a v konkrétním případě se zabývat tím, zda určité rozhodování, určité právní jednání ještě do obchodního vedení ve smyslu kompetence statutárního orgánu spadá, anebo zda svým významem pro obchodní společnost už rámec běžné, každodenní správy přesahuje. Posouzení ze strany soudů, zda se v konkrétním případě jednalo o běžnou správu či nikoliv, je zásadní v situaci, kdy rozhodování o této běžné správě nebylo ponecháno pouze statutárnímu orgánu, tedy kdy nebylo dodrženo základní pravidlo týkající se rozhodování o obchodním

²⁸ Například rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 8. 2004, sp. zn. 29 Odo 479/2003, usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 6. 2005, sp. zn. 29 Odo 442/2004, nebo usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. 5 Tdo 653/2014.

²⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 10. 2005, sp. zn. 26 Cdo 781/2005.

vedení obsažené v zákoně o obchodních korporacích, a to s ohledem na posouzení, zda šlo o zásah do obchodního vedení souladný s právní úpravou, či nikoliv.

Je poměrně běžné, že statutární orgán je o své pomyslné privilegium k obchodnímu vedení připraven, neboť mu do něj je zasahováno a statutární orgán pak o obchodním vedení nerozhoduje zcela nezávisle. Zasahovat do obchodního vedení kapitálové společnosti bude nejčastěji nejvyšší orgán, a to například ovlivněním, udělováním pokynů, nebo atrakcí rozhodování o obchodním vedení do své působnosti.³⁰ Diplomová práce se dále zaměřuje výlučně na zasahování do obchodního vedení udělováním pokynů, přičemž některé takové zásahy jsou právní úpravou dovoleny, jiné nikoliv, a proto můžeme hovořit o pokynech přípustných, nebo naopak nepřípustných. Této problematice, která je hlavním tématem diplomové práce, budou věnovány následující kapitoly.

2. Pokyny do obchodního vedení

2.1 Vymezení pojmu pokyn

Obchodní vedení a jeho význam pro fungování kapitálových společností bylo rozebráno v předchozí kapitole. Ještě před detailním rozбором problematiky udělování pokynů do obchodního vedení je však třeba vymezit, co „pokyn“ v souvislosti s obchodním vedením vůbec znamená a jak s tímto pojmem pracuje právní úprava. Podobně jako první kapitola bude tedy i tato kapitola v úvodu zaměřena zejména na vymezení právního pojmu a rovněž v této kapitole je v souvislosti s definicí pojmu „pokyn“ poskytnut krátký exkurz do zahraniční právní úpravy, na který je dále navázáno ve srovnávací páté kapitole diplomové práce.

Tak jako obchodní vedení nemá ani pokyn do obchodního vedení žádnou zákonnou definici. Obecně je možné pokyn označit za sdělení, za projev vůle, jejíž obsah je významný pro podnikatelskou činnost kapitálové společnosti. Nejedná se však o každé sdělení nejvyššího orgánu adresované statutárnímu orgánu, společníci mohou členům statutárního orgánu předestřít svůj pohled na věc, své názory či argumenty. Taková sdělení nejsou pokynem, jejich cílem není statutárnímu orgánu závazně stanovit, jak se má zachovat. Na tuto odlišnou povahu pouhých názorů, které může nejvyšší orgán členům statutárního orgánu bez omezení sdělovat, poukázal Nejvyšší soud ČR.³¹ V kontextu udělování pokynů do obchodního vedení je tedy pokyn konkrétní sdělení nejvyššího orgánu adresované statutárnímu orgánu, jehož obsahem je instrukce pro statutární orgán týkající se obchodního vedení. Německá literatura pro pokyny do

³⁰ K tomu blíže HAVEL, Bohumil, op cit., s. 151.

³¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 3. 2021, sp. zn. 27 Cdo 1873/2019.

obchodního vedení používá termín „Anweisung,“ nebo častěji kratší verzi „Weisung,“³² což v překladu znamená pokyn, ale také instrukce, návod, nebo příkaz. Poslední z uvedených výrazů, tedy „příkaz,“ dobře vystihuje povahu uděleného pokynu – účelem uděleného pokynu je totiž ovlivnit obchodní vedení, přikázat statutárnímu orgánu, aby se v rámci rozhodování o obchodním vedení zachoval určitým způsobem, určitým způsobem právně jednal, přičemž statutárnímu orgánu nedává možnost o takovém právním jednání rozhodnout podle vlastního uvážení,³³ „*příležitost k volbě absentuje,*“ jak uvádí Josková.³⁴ Jinými slovy, pokyn stanovuje, jak by měl statutární orgán v individuálním případě v rámci obchodního vedení rozhodnout, bez možnosti svého vlastního uvážení a volby.

Pokyn může být chápán jako jeden z typů tzv. řídicího příkazu,³⁵ druhým typem jsou zásady. Pokyny je tedy třeba odlišit od zásad – ty se vyznačují obecností, tzn. postrádají znak konkrétnosti, který je typický právě pro pokyny. Rovněž komentářová literatura³⁶ uvádí jako kritérium pro odlišení zásad od pokynů míru obecnosti a možnost volby, která v případě uděleného pokynu není dána: „*Zásady se od pokynů liší tím, že jsou do té míry obecné, že svému adresátovi umožňují určitou míru uvážení z hlediska volby konkrétního způsobu chování.*“³⁷ Problematické však je, že i pokyny jakožto řídicí příkazy ve smyslu § 190 odst. 2 z. o. k. jsou do určité míry obecné, hovoříme pak o pokynech strategických a koncepčních. Proto Josková uvádí ještě další kritérium, dle kterého je možné zásady od pokynů odlišit, a nahlíží na zásady jako na „*pravidla vymezující hodnoty, které je nezbytné při dosahování účelu společnosti*

³² S tímto německým termínem se v doslovném znění zákona setkáme například v § 308 odst. 1 AktG, který upravuje udělování pokynů na základě ovládací smlouvy. Co se týče obecné německé úpravy obchodního vedení (tedy zejména § 37 GmbHG, § 76 a § 77 AktG), která je v páté kapitole detailně rozebrána, nepoužívá AktG ani GmbHG výraz „Weisung“ doslovně, nicméně komentářová literatura k těmto zákonům ano.

³³ To plyne *a contrario* z definice zásad citované níže v následujícím odstavci.

³⁴ JOSKOVÁ, Lucie, op. cit., s. 14

³⁵ POKORNÁ, Jarmila. § 195 [Obchodní vedení], In: LASÁK, Jan, DĚDIČ, Jan, POKORNÁ, Jarmila, ČÁP, Zdeněk, SKÁLOVÁ, Jana a kol. *Zákon o obchodních korporacích: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-1-11]. ASPI_ID KO90_2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

³⁶ LASÁK Jan. § 446 [Působnost dozorčí rady]. In: LASÁK, Jan, DĚDIČ, Jan, POKORNÁ, Jarmila, ČÁP, Zdeněk, SKÁLOVÁ, Jana a kol. *Zákon o obchodních korporacích: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-1-11]. ASPI_ID KO90_2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X. Pro úplnost uvádím, že uvedený rozdíl mezi pokyny a zásadami byl v citovaném komentáři rozebrán v rámci ovlivňování kontrolní činnosti dozorčí rady udělováním instrukcí ze strany nejvyššího orgánu. Domnívám se však, že toto obecné rozdělení udělovaných instrukcí na pokyny a zásady platí i v případě udělování instrukcí do obchodního vedení.

³⁷ Tamtéž.

respektovat (pravidla formující účel společnosti),“³⁸ zatímco strategické a koncepční pokyny „*určují obecný směr jednání, případně nastavení určitých procesů uvnitř společnosti.*“³⁹ Toto další kritérium tak představuje precizní odlišení zásad od pokynů. Domnívám se však, že pokynem bude ve většině případů spíše konkrétní instrukce týkající se obchodního vedení, která typicky nebude tak obecná jako zásady (tedy nepůjde o pokyn strategický nebo koncepční). Za stěžejní pro rozlišení instrukcí na zásady a pokyny tedy stále považuji znak obecnosti, kterou pokyn postrádá, přičemž bych poukázal ještě na jeden možný rozdíl. S ohledem na skutečnost, že zásady jsou stěžejní pro hodnoty a naplnění účelu společnosti, mohou být obsaženy již v zakladatelském právním jednání a být tedy pro statutární orgán závazné již od vzniku společnosti (popřípadě i před vznikem, pokud je za společnost jednáno ještě před zápisem do obchodního rejstříku). Zásady tedy budou pro členy statutárního orgánu typicky závazné dlouhodobě a tato závaznost bude vyplývat přímo ze zakladatelského právního jednání, zatímco závaznost pokynu bude odvozována od jiného právního jednání společníků – od konkrétního rozhodnutí nejvyššího orgánu v určité záležitosti – a bude členy statutárního orgánu zavazovat typicky spíše v kratším časovém horizontu.

Odlišení zásad od pokynů a dále vymezení pokynů strategických a koncepčních na straně jedné a běžných pokynů do obchodního vedení na straně druhé, je stěžejní pro posouzení, zda je daná instrukce nejvyššího orgánu přípustná či nikoliv. O přípustných a nepřípustných pokynech bude více pojednáno v následujících dvou kapitolách.

2.2 Forma pokynu

Pokyny nemají přímo zákonem stanovenou žádnou formu, současná právní úprava obsažená v zákoně o obchodních korporacích totiž výslovně formu pokynu nezmiňuje. Typicky mají pokyny formu písemnou, přičemž se ale domnívám, že nelze vyloučit ani formu ústní a udělený pokyn může být teoreticky udělen i konkludentním právním jednáním, kdy společník, popřípadě společníci pokyn členům statutárního orgánu udělí například gestem apod.

Vzhledem k tomu, že pokyny uděluje nejvyšší orgán, je forma pokynu závislá na podobě konkrétního nejvyššího orgánu společnosti. Je-li tak nejvyšší orgán tvořen pouze jedinou osobou, respektive má-li daná kapitálová společnost pouze jednoho společníka, bude mít pokyn formu rozhodnutí jediného společníka, který vykonává působnost valné hromady podle § 12 odst. 1 z. o. k. V ostatních případech, kdy působnost valné hromady nevykonává jediný společník, mohou být pokyny udělovány rozhodnutím přijatým na valné hromadě. Případná

³⁸ JOSKOVÁ, Lucie, op. cit., s. 14

³⁹ Tamtéž.

nepřípustnost takto udělených pokynů a s tím spojené důsledky pro platnost takového usnesení bude rozebrána dále v kapitole čtvrté.

Pokud pokyn uděluje valná hromada společnosti, bude pokyn typicky ve formě usnesení valné hromady, neboť valná hromada podle § 190 odst. 1 z. o. k., respektive podle § 421 odst. 1 z. o. k., rozhoduje ve formě usnesení. Komentář k ustanovení § 190 odst. 1 z. o. k. uvádí následující: „Z úpravy průběhu valné hromady, povinnosti ustanovit zapisovatele a sepsat zápis můžeme dovozovat, že usnesení vyžadují písemnou formu (alespoň jako záznam o usnesení v zápise) [...]“⁴⁰ Písemná forma pokynu tedy může být dovozena z písemné formy usnesení valné hromady, ve kterém je udělený pokyn obsažen.

Není ovšem vyloučeno, že bude pokyn udělen pouze ústně, nebo bude vyjádřen konkludentním právním jednáním, jak bylo naznačeno v prvním odstavci této podkapitoly. V takovém případě je pokyn udělován mimo rozhodování nejvyššího orgánu, tedy bez svolání valné hromady, nebo bez vydání rozhodnutí jediného společníka. Domnívám se, že společníkům, kteří mají na valné hromadě většinu, po vzájemné dohodě, nebo popřípadě jedinému společníkovi společnosti, nic nebrání v tom, aby pokyn do obchodního vedení statutárním orgánem udělili i bez svolání valné hromady, respektive bez písemného vyhotovení rozhodnutí jediného společníka, například ústně po telefonu nebo osobně v sídle společnosti. Ne zcela typická, avšak dle mého názoru nikoliv nereálná situace může nastat v případě, kdy statutární orgán za přítomnosti členů nejvyššího orgánu, kteří tvoří rozhodující většinu ve společnosti, položí dotaz, zda má určitou smlouvu uzavřít, či nikoliv (tzn. prakticky požádá o udělení pokynu do obchodního vedení ve smyslu § 51 odst. z. o. k.) a člen či členové nejvyššího orgánu na tento dotaz zareagují pouhým gestem, pokynutím apod. V takovém případě má pak udělený pokyn do obchodního vedení povahu konkludentního právního jednání. Tento názor opírám o část odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 27 Cdo 1206/2022-423, ve kterém se Nejvyšší soud zabýval pravidly o střetu zájmů obchodní korporace a členů jejího statutárního orgánu a s tím související informační povinností člena statutárního orgánu podle § 55 z. o. k. Nejvyšší soud k uvedené povinnosti člena statutárního orgánu v odůvodnění rozsudku uvedl mimo jiné i toto: „Výjimečně může být shora uvedený účel § 55 z. o. k. naplněn též tím, že jednatel společnosti s ručením omezeným seznámí s obsahem zamýšlené smlouvy všechny společníky, kteří s jeho záměrem uzavřít tuto smlouvu

⁴⁰ POKORNÁ, Jarmila. § 190 [Působnost valné hromady], In: LASÁK, Jan, DĚDIČ, Jan, POKORNÁ, Jarmila, ČÁP, Zdeněk, SKÁLOVÁ, Jana a kol. *Zákon o obchodních korporacích: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-2-29]. ASPI_ID KO90_2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

*se společností vyjádří souhlas, anebo tento záměr alespoň vezmou na vědomí s tím, že se vzdávají práva na projednání této záležitosti (a na případné vyslovení zákazu uzavřít smlouvu) valnou hromadou.*⁴¹ Nejvyšší soud tedy dovodil, že společníci mohou vyslovit souhlas s uzavřením smlouvy v případě střetu zájmů (tzn. rozhodnout o povolení členovi statutárnímu orgánu uzavřít takovou smlouvu) i bez svolání valné hromady. Podle mého názoru se tento závěr, kdy je prakticky připuštěno, aby společníci projevili vůli i jinak než písemně, jinak než ve formě usnesení valné hromady, dá analogicky použít i na rozhodnutí o udělení pokynu do obchodního vedení. Pokud je pokyn udělen bez svolání valné hromady a není vydáno žádné usnesení valné hromady, nelze pak dovést ani písemnou formu uděleného pokynu, pokyn však přesto může být udělen, třeba i ústně nebo konkludentně.

S ohledem na právní jistotu samozřejmě pokyn do obchodního vedení v ústní či dokonce konkludentní formě nemusí být zcela ideální, a to obzvláště v případě budoucího soudního sporu, kde bude předmětem dokazování otázka, zda pokyn byl či nebyl udělen a jaké bylo jeho znění (k tomu více v podkapitole 4.2 o nepřipustných pokynech). Pokud ale zákon o obchodních korporacích písemnou formu pro pokyn do obchodního vedení výslovně nestanoví, nelze dle mého názoru pokyny v jiné než písemné formě vyloučit a je pouze na společnicích a zejména na členech statutárního orgánu, pro jakou formu pokynu se rozhodnou, jakou formu pokynu budou akceptovat.

2.3 Úprava udělování pokynů ve společnosti s ručením omezeným a v akciové společnosti

Na závěr této kapitoly je třeba uvést, že právní úprava udělování pokynů do obchodního vedení je u obou kapitálových společností ve smyslu zákona o obchodních korporacích totožná.

Obchodní vedení podle § 195 odst. 1 z. o. k. a podle § 435 odst. 2 z. o. k., respektive podle § 456 odst. 2 z. o. k., náleží jak ve společnosti s ručením omezeným, tak v akciové společnosti statutárnímu orgánu, přičemž do něj nemá být zasahováno nepřipustnými pokyny. Ustanovení § 195 odst. 2 z. o. k. a § 435 odst. 3 z. o. k., respektive § 456 odst. 3 z. o. k., která zákonný zákaz udělování pokynů do obchodního vedení statutárnímu orgánu společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti s dualistickým, respektive monistickým systémem obsahují, jsou prakticky totožného znění a nečiní v této věci žádný rozdíl mezi společnostmi s ručením omezeným a akciovou společností, ani mezi akciovými společnostmi s odlišnou strukturou orgánů. Zároveň zákon o obchodních korporacích počítá i s připustnými pokyny,

⁴¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 1. 2023, sp. zn. 27 Cdo 1206/2022-423.

kterými lze do obchodního vedení zasahovat. Tyto ze zákona přípustné pokyny do obchodního vedení jsou opět ve společnosti s ručením omezeným i v akciové společnosti upraveny stejným způsobem. Právní úprava zákona o obchodních korporacích tedy pro obě formy kapitálové společnosti poskytuje stejný model udělování pokynů do obchodního vedení, kterým by se měli zejména společníci a členové statutárního orgánu řídit.

Ani v následujících dvou kapitolách, jejichž předmětem jsou přípustné a nepřípustné pokyny do obchodního vedení, tak prakticky není rozlišováno mezi společnostmi s ručením omezeným a akciovou společností, neboť ani právní úprava přípustných a nepřípustných pokynů do obchodního vedení není rozdílná, přičemž může být dokonce obsažena v jediném obecném ustanovení dopadajícím na obě formy kapitálových společností.⁴² S ohledem na skutečnost, že právní úprava obchodního vedení v zákoně o obchodních korporacích neobsahuje žádné odlišnosti mezi akciovou společností s dualistickým systémem, ve které je statutárním orgánem podle § 435 odst. 1 z. o. k. představenstvo, a akciovou společností s monistickým systémem, ve které je statutárním orgánem podle § 456 odst. 1 z. o. k. správní rada, bude v následujících kapitolách diplomové práce v souvislosti s pokyny udělovanými do obchodního vedení akciové společnosti jakožto statutární orgán zmiňováno pouze představenstvo. Rozbor právní úpravy a závěry vztahující se na představenstvo však platí i pro případ, kdy je statutárním orgánem akciové společnosti správní rada.

3. Přípustné pokyny do obchodního vedení

3.1 Obecně k přípustným pokynům

Právní úprava udělování pokynů do obchodního vedení v rámci fungování kapitálových společností počítá i s takovými pokyny do obchodního vedení, které jsou přípustné. Takovými pokyny jsou jednak tzv. pokyny koncernové, které jsou podle § 81 odst. 1 z. o. k. dovolené, pokud jsou v zájmu podnikatelského seskupení, tedy případný negativní dopad takového pokynu je vyvažován přínosem pro koncern. Tyto pokyny však nejsou předmětem této diplomové práce a proto jim nebude ve větších podrobnostech věnována.

Dalšími přípustnými pokyny jsou pokyny, které si sám statutární orgán z vlastní iniciativy a dle vlastního uvážení od nejvyššího orgánu vyžádal a dále se jedná o pokyny strategické a koncepční, které se vyznačují obecností a tím, že nezasahují do obchodního vedení v konkrétním, individuálním případě, nýbrž stanovují spíše obecný, dlouhodobý rámeček

⁴² Například ustanovení § 51 odst. 2 z. o. k.

směrování společnosti. Tyto dva typy pokynů, které jsou současnou právní úpravou připuštěny, budou dále podrobněji analyzovány v následujících dvou podkapitolách.

3.2 Vyžádané pokyny

Se situací, kdy je ze strany statutárního orgánu podána žádost o udělení pokynu do obchodního vedení, zákon o obchodních korporacích výslovně počítá. Toto je upraveno v § 51 odst. 2 z. o. k., přičemž toto ustanovení obsahuje taktéž pravidla jednání členů orgánů obchodní společnosti, především pak pravidlo podnikatelského úsudku. Tato pravidla mají pro členy statutárního orgánu zásadní význam i v souvislosti s podáním žádosti o pokyn, k tomu více níže.

Dle § 51 odst. 2 z. o. k. může člen statutárního orgánu požádat nejvyšší orgán o udělení pokynu týkajícího se obchodního vedení. Přitom zákon dodává, že není dotčena jeho povinnost jednat s péčí řádného hospodáře. Ke znění uvedeného ustanovení zákonodárce nedospěl žádnou novelou, nýbrž bylo takto koncipováno od počátku existence zákona o obchodních korporacích a možnost člena statutárního orgánu požádat nejvyšší orgán o udělení pokynu do obchodního vedení byla zakotvena již ve znění účinném od 1. 1. 2014. Oproti tomu v předchozím právním předpise upravujícím obchodní vedení, kterým byl zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (zrušen k 1. 1. 2014), podobná úprava nebyla obsažena. Vyžádané pokyny do obchodního vedení tedy byly jakousi novinkou, kterou zákon o obchodních korporacích přinesl a požádat nejvyšší orgán o pokyn do obchodního vedení je členům statutárního orgánu umožněno dodnes.

Stejně jako bylo v první kapitole pojednáno o kompetenci statutárního orgánu k obchodnímu vedení jako o kompetenci výlučné, je i v tomto případě pomyslná kompetence k udělení pokynu do obchodního vedení na žádost výlučnou kompetencí nejvyššího orgánu společnosti. Zákon žádného jiného adresáta žádosti o pokyn nezmiňuje. Také komentářová literatura uvádí, že „*člen statutárního orgánu kapitálové společnosti je oprávněn požádat o pokyn týkající se obchodního vedení pouze nejvyšší orgán obchodní korporace.*“⁴³

Co se týče podání žádosti o udělení pokynu, je požádání o pokyn projevem vůle statutárního orgánu. Přitom záleží na podobě statutárního orgánu konkrétní společnosti, který chce nejvyšší orgán o udělení pokynu požádat. Pokud je totiž statutární orgán orgánem kolektivním, je třeba, aby uvnitř orgánu proběhl určitý proces, v jehož rámci statutární orgán

⁴³ LASÁK, Jan. § 51 odst. 2 [Pravidlo podnikatelského úsudku a pokyny nejvyššího orgánu], In: LASÁK, Jan, DĚDIČ, Jan, POKORNÁ, Jarmila, ČÁP, Zdeněk, SKÁLOVÁ, Jana a kol. *Zákon o obchodních korporacích: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-3-2]. ASPI_ID KO90_2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

nejprve rozhodne o tom, že žádost o pokyn podá. Tři případy, ve kterých je rozhodnutí statutárního orgánu třeba, jmenuje Lasák: „*V případě vícečlenného představenstva, správní rady akciové společnosti nebo společnosti s ručením omezeným, ve které jednatelé spolu vytvářejí kolektivní orgán, by podání žádosti o pokyn podle § 51 odst. 2 mělo předcházet rozhodnutí kolektivního statutárního orgánu o podání žádosti nejvyššímu orgánu o udělení pokynu týkajícího se obchodního vedení společnosti.*“⁴⁴ V akciové společnosti tedy statutární orgán musí rozhodnout vždy, bez ohledu na to, zda se jedná o společnost s dualistickým či monistickým systémem, zatímco ve společnosti s ručením omezeným záleží na znění konkrétní společenské smlouvy (ve smyslu § 44 odst. 5 z. o. k.).

Dikce § 51 odst. 2 z. o. k. může být problematická, neboť nevylučuje, aby o pokyn požádal i jediný člen statutárního orgánu. Ani v případě kolektivního statutárního orgánu tedy nemusí o pokyn vždy žádat statutární orgán jako celek. Je dovozováno, že s ohledem na skutečnost, že „*oprávnění požádat o pokyn zákon vkládá do rukou člena statutárního orgánu, nikoliv přímo statutárnímu orgánu,*“ nic nebrání tomu, aby o pokyn požádal i jediný člen sboru jednatelů, představenstva či správní rady (tedy člen kolektivního statutárního orgánu).⁴⁵ Stejný závěr zastává Štenglová: „*Soudím, že je stěží možné dospět k závěru, že poskytnutí možnosti požádat o udělení pokynu i jen jednomu členu statutárního orgánu je v rozporu se smyslem § 51 odst. 2 ZOK.*“⁴⁶ Šuk naopak zastává odlišný názor, podle něj je podání žádosti o udělení pokynu součástí obchodního vedení, které je ze zákona svěřeno do rukou statutárního orgánu, nikoliv jeho jednotlivých členů: „*Je-li statutární orgán kolektivní a není-li jeho působnost rozhodovat ve věcech obchodního vedení rozdělena podle § 156 odst. 2 ObčZ, musí o podání žádosti o udělení pokynu rozhodnout ve sboru [...]. Obdobný závěr platí podle přesvědčení P. Šuka i pro více jednatelů společnosti s ručením omezeným, kteří netvoří kolektivní orgán.*“⁴⁷ Ačkoliv tomuto názoru rozumím, neboť je obchodní vedení jednoznačně záležitostí statutárního orgánu jakožto celku a žádost o udělení pokynu je i podle mého pohledu součástí obchodního

⁴⁴ LASÁK, Jan. § 51 odst. 2 [Pravidlo podnikatelského úsudku a pokyny nejvyššího orgánu], In: LASÁK, Jan, DĚDIČ, Jan, POKORNÁ, Jarmila, ČÁP, Zdeněk, SKÁLOVÁ, Jana a kol. *Zákon o obchodních korporacích: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-3-2]. ASPI_ID KO90_2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁴⁵ Tamtéž.

⁴⁶ ŠTENGLOVÁ, Ivana. HAVEL, Bohumil. § 51 [Pravidlo podnikatelského úsudku a pokyny nejvyššího orgánu]. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil, CILEČEK, Filip, KUHN, Petr, ŠUK, Petr. *Zákon o obchodních korporacích. 3. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2020, ISBN 978-80-7400-799-6, s. 168.

⁴⁷ Tamtéž.

vedení (zcela logicky, neboť se žádá o pokyn, který se obchodního vedení bezprostředně týká), přikláním se spíše k většinovému názoru autorů komentářové literatury, že o pokyn může požádat i jediný člen statutárního orgánu. Zákodárce podle mého názoru záměrně do znění ustanovení § 51 odst. 2 z. o. k. zařadil označení „člen statutárního orgánu“ a takto je také třeba toto ustanovení vykládat.

Vzhledem k tomu, že žádost o udělení pokynu je adresovaná nejvyššímu orgánu společnosti, je důsledkem podání žádosti svolání valné hromady, která musí o udělení pokynu rozhodnout. Valná hromada rozhoduje podle § 190 odst. 1 z. o. k., respektive podle § 421 odst. 1 z. o. k. usnesením a podle § 184 odst. 1 z. o. k., respektive podle § 407 odst. 1 písm. f) z. o. k., musí pozvánka na valnou hromadu obsahovat návrh usnesení valné hromady. S žádostí o pokyn do obchodního vedení se tedy pojí povinnost statutárního orgánu učinit nezbytné kroky směřující ke svolání valné hromady, které mu zákon předepisuje. Statutární pokyn musí pokyn dopředu určitým způsobem formulovat, neboť *„i pozvánka tudíž musí obsahovat návrh příslušného pokynu valné hromady v předmětné záležitosti.“*⁴⁸

Valná hromada nemá v důsledku podání žádosti o udělení pokynu a svolání valné hromady žádnou povinnost pokyn skutečně udělit. Možností, jak se valná hromada může zachovat, je celá řada: *„Je na uvážení valné hromady, zda pokyn udělí nebo přijme rozhodnutí, že pokyn neudělí a nechá na statutárním orgánu, aby situaci vyřešil sám, či zda se žádostí o pokyn vůbec nebude zabývat. Co ale valná hromada učinit nesmí, je udělit pokyn nad rámec předložené žádosti.“*⁴⁹ Je tedy možné, že na konci celého procesu pokyn do obchodního vedení vůbec nebude udělen. Pak zůstává na statutárním orgánu, aby o dané záležitosti obchodního vedení rozhodl sám, popřípadě aby požádal o jiný pokyn. V poslední větě citované části komentáře je také zdůrazněna povinnost nejvyššího orgánu společnosti respektovat zákaz udělovat pokyny do obchodního vedení mimo rámec výjimky stanovené zákonem. I přes umožnění určitého průlomu výlučné kompetence statutárního orgánu k obchodnímu vedení na základě žádosti o pokyn platí základní princip, že do obchodního vedení nesmí statutárnímu orgánu nikdo svévolně zasahovat. Jakýkoliv pokyn udělený nejvyšším orgánem nad rámec žádosti tedy není přípustný.

⁴⁸ LASÁK, Jan. § 59 odst. 2. In: LASÁK, Jan, DĚDIČ, Jan, POKORNÁ, Jarmila, ČÁP, Zdeněk, SKÁLOVÁ, Jana a kol. *Zákon o obchodních korporacích: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-3-2]. ASPI_ID KO90_2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁴⁹ ŠTENGLOVÁ, Ivana. HAVEL, Bohumil. § 51, [Pravidlo podnikatelského úsudku a pokyny nejvyššího orgánu]. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil, CILEČEK, Filip, KUHN, Petr, ŠUK, Petr, op. cit., s. 168.

Pokud valná hromada rozhodne o udělení pokynu svým usnesením v souladu s žádostí o pokyn, tzn. v souladu s návrhem usnesení, bez toho, aniž by z pomyslných mantinelů této žádosti vybočila a udělila jiný pokyn, je toto usnesení pro statutární orgán závazné. Statutární orgán tak má povinnost pokyn provést a učinit za společnost právní jednání, která udělenému pokynu odpovídají. To s sebou nese poměrně zásadní dopad na jejich odpovědnost za škodu. Pokud členové statutárního orgánu jednali informovaně a v obhajitelném zájmu společnosti a možná škoda pro něj ani pro valnou hromadu nebyla očekávatelná, avšak ke škodě způsobené společnosti nakonec skutečně dojde, nejsou za ni členové statutárního orgánu odpovědní.⁵⁰ Toto vychází z odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 6. 2018, sp. zn. 29 Cdo 3325/2016, dle kterého rozhodně nelze vyloučit odpovědnost členů statutárního orgánu automaticky pouze v důsledku toho, že jednali na základě uděleného pokynu. Pokud však členové statutárního orgánu skutečně jednali s péčí řádného hospodáře, tedy zejména informovaně, nejsou za škodu způsobenou plněním pokynu odpovědní. Na uvedené rozhodnutí navazují i další, novější rozhodnutí Nejvyššího soudu, jedná se tedy o ustálenou judikaturu.⁵¹

Závěrem považuji za vhodné též zmínit, že zákon o obchodních korporacích ukládá členům statutárního orgánu před požádáním o udělení pokynu do obchodního vedení o záležitosti, které se pokyn týká, shromáždit veškeré informace a v ideálním případě navrhnout několik postupů či řešení, ze kterých má nejvyšší orgán jedno zvolit. S tím souvisí i výše uvedená povinnost členů statutárního orgánu formulovat návrh usnesení s konkrétním pokynem v pozvánce na valnou hromadu. Jinými slovy žádost o pokyn do obchodního vedení nijak neoslabuje povinnost člena statutárního orgánu jednat s péčí řádného hospodáře, což ostatně zákon o obchodních korporacích výslovně uvádí v § 51 odst. 2 z. o. k. *in fine*. „Ustanovení § 51 odst. 2 míří z hlediska vnitřního řízení spíše na situace, kdy člen orgánu obchodní korporace uvažuje z hlediska obchodního vedení o dvou a více srovnatelných variantách, které v souladu s pravidlem podnikatelského úsudku považuje za srovnatelné z hlediska obhajitelného zájmu kapitálové společnosti, a hodlá rozhodnutí o tom, která z možných variant obchodního vedení společnosti má dostat přednost, přenést na nejvyšší

⁵⁰ ŠTENGLOVÁ, Ivana. HAVEL, Bohumil. § 51, [Pravidlo podnikatelského úsudku a pokyny nejvyššího orgánu]. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil, CILEČEK, Filip, KUHN, Petr, ŠUK, Petr, op. cit., s. 168.

⁵¹ Například rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 7. 2018, sp. zn. 29 Cdo 3770/2016 nebo usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 1. 2023, sp. zn. 27 Cdo 238/2022.

orgán obchodní korporace. ⁵² K tomu komentář dodává, že účelem § 51 odst. 2 z. o. k. je požádat o zásadně jednorázový pokyn do obchodního vedení.⁵³ Není tedy možné, aby statutární orgán (respektive jeho jednotliví členové) žádostí o pokyn svou kompetenci k obchodnímu vedení jakkoliv na určitou dobu delegoval na nejvyšší orgán, žádost o pokyn by se typicky měla týkat jedné konkrétní záležitosti obchodního vedení. Lze tedy shrnout, že členové statutárního orgánu musí mít určitou představu o tom, jak by udělený pokyn měl znít a „*člen statutárního orgánu nemůže předložit valné hromadě žádost o udělení pokynu ve zcela obecné poloze [...].*“⁵⁴

3.3 Pokyny strategické a koncepční

Dalším typem pokynů do obchodního vedení, které jsou dle právní úpravy přípustné, jsou pokyny strategické a koncepční. Možnost udělovat tyto pokyny je zakotvena v § 195 odst. 2 z. o. k., respektive v § 435 odst. 3 z. o. k. Podle těchto ustanovení jsou statutární orgány kapitálových společností povinny řídit se zásadami a pokyny schválenými valnou hromadou. Rozdíl mezi pokyny a zásadami byl rozebrán výše v podkapitole 2.1 této práce, zde se věnuji pouze pokynům. Uvedená úprava zákona o obchodních korporacích nemá moc dlouhou historii, povinnost statutárních orgánů se pokyny a zásadami řídit, byla do zákona zakotvena novelou – zákonem č. 33/2020 Sb., který nabyl účinnosti dne 1. 1. 2021. Nejedná se však o zcela novou záležitost, tak jako v případě pokynů vyžádaných, nicméně byla tato možnost udělovat pokyny obsažena již v předchozí úpravě obchodního zákoníku a touto novelou byla do zákona o obchodních korporacích s určitým zpožděním také zařazena.⁵⁵ Judikatura na přípustnost těchto pokynů taktéž ve světle zákona o obchodních korporacích poukázala již před novelou. Že se zákaz udílet členům statutárního orgánu pokyny netýká tzv. strategických rozhodnutí, uvedl Nejvyšší soud ČR v rozsudku z 30. 9. 2019.⁵⁶

Uvedená ustanovení zákona o obchodních korporacích zároveň uvádí, že nikdo není oprávněn statutárnímu orgánu udělovat pokyny týkající se obchodního vedení, přičemž toto pravidlo bylo obsaženo již ve znění zákona před výše uvedenou novelou. Takovým pokynem,

⁵² LASÁK, Jan. § 59 odst. 2. [Pravidlo podnikatelského úsudku a pokyny nejvyššího orgánu] In: LASÁK, Jan, DĚDIČ, Jan, POKORNÁ, Jarmila, ČÁP, Zdeněk, SKÁLOVÁ, Jana a kol. *Zákon o obchodních korporacích: Komentář.* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-3-2]. ASPI_ID KO90_2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁵³ Tamtéž.

⁵⁴ ŠTENGLOVÁ, Ivana. HAVEL, Bohumil, op. cit., s. 169.

⁵⁵ JOSKOVÁ, Lucie, op. cit., s. 14.

⁵⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 9. 2019, sp. zn. 27 Cdo 4344/2017.

který se netýká obchodního vedení, může být například „pověření jednatelů společnosti, aby pokračovali v přípravě projektu rozdělení společnosti odštěpením.“⁵⁷ Formulace „týkající se obchodního vedení“ je podle mého názoru v souvislosti s novelou poněkud nešťastná. Níže je rozebráno, že se jedná o pokyny, které stanovují určitý rámec pro fungování společnosti, a tak se zcela jistě budou vždy týkat i obchodního vedení, které má být vykonáváno v souladu s dlouhodobými, strategickými cíli společnosti. Z doslovného znění zákona by se tím pádem mohlo zdát, že udělené pokyny na obchodní vedení nemohu mít žádný vliv, což by ale dost dobře nedávalo smysl. Proto by podle mého názoru nebylo od věci v textu zákona zdůraznit, že nikdo není oprávněn udělovat pokyny týkající se bezprostředně obchodního vedení. Josková poukazuje na důvodovou zprávu k novele: „Účelem této změny bylo podle důvodové zprávy „postavit najisto, že valná hromada je oprávněna udělovat jednatelem tzv. strategické a koncepční pokyny (...).“⁵⁸ Pokud tedy zákonodárce chtěl postavit najisto, že udělování strategických a koncepčních pokynů je umožněno, zároveň chtěl ale zdůraznit, že nelze udělovat konkrétní pokyny do obchodního vedení, nevidím důvod, proč by toto v textu zákona nemohlo být výslovně uvedeno.

Taktéž tyto pokyny tedy umožňují společníkům (prostřednictvím valné hromady) podílet se na obchodním vedení společnosti, respektive do něj těmito pokyny určitým způsobem zasahovat. Jedná se o pokyny, které „by měly mít spíše podobu stanovení zásad dalšího rozvoje společnosti či rozhodování o jejich strategických a investičních záměrech.“⁵⁹ Tyto zásahy do obchodního vedení by pak mělo být možné provádět jen za předpokladu, že „nezasahují bezprostředně do obchodního vedení, i když se jej – v dlouhodobém horizontu – také týkají.“⁶⁰ Důležitým znakem těchto pokynů je tedy jejich obecnost, směřují spíše do budoucna a neupravují obchodní vedení přímo, v konkrétní, individuální záležitosti, nýbrž stanovují určitý rámec obchodního vedení. Ačkoliv bylo v podkapitole 2.1 při pokusu o rozlišení zásad od pokynů uvedeno, že zásady mají větší míru obecnosti, je patrné, že rovněž strategické a koncepční pokyny mají určitou míru obecnosti, která je odlišuje od konkrétních pokynů do obchodního vedení.

Podobně jako u pokynů udělovaných na žádost je i udělení strategických pokynů jakýmsi výlučným právem nejvyššího orgánu kapitálové společnosti – valné hromady. Zákon

⁵⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 2. 2023, sp. zn. 27 Cdo 955/2022.

⁵⁸ JOSKOVÁ, Lucie, op. cit., s. 14.

⁵⁹ ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol., op. cit., s. 536.

⁶⁰ Tamtéž.

jinému orgánu udělování těchto pokynů neumožňuje. Z toho vyplývá, že i o těchto pokynech musí nejprve rozhodnout nejvyšší orgán společnosti, stejně jako pokyny vyžádané budou mít formu usnesení valné hromady, což dovozuje i komentář.⁶¹

Pro členy statutárního orgánu má přijetí usnesení, kterým je udělen strategický, respektive koncepční pokyn, dva zásadní důsledky, které jsou totožné jako v případě usnesení, kterým je udělen pokyn na žádost. Oba důsledky v souvislosti s rozbořem úpravy působnosti představenstva akciové společnosti uvádí komentář: *Primárním důsledkem udělení pokynu týkajícího se obchodního vedení ve smyslu § 51 odst. 2 je skutečnost, že představenstvo je povinno příslušný pokyn provést. Představenstvo neponese odpovědnost za provedení příslušného pokynu valné hromady (příp. jediného akcionáře) za předpokladu, že členové představenstva jednali s péčí řádného hospodáře při předložení této záležitosti k rozhodnutí valné hromadě.*⁶² Tento závěr podle mého názoru nepochybně platí i pro jednatele společnosti s ručením omezeným, obecně tedy můžeme říct, že usnesení valné hromady obsahující strategický či koncepční pokyn je pro členy statutárních orgánů kapitálových společností závazný a za případnou škodu, která provedením pokynu vznikne, nebudou členové statutárního orgánu odpovědní (pokud jednají s péčí řádného hospodáře). Na zásadní dopad udělených strategických či koncepčních pokynů na odpovědnost členů statutárního orgánu poukazuje taktéž Josková: *„Vázanost zásadou (pokynem) má vliv na odpovědnost člena voleného orgánu: dojde-li v důsledku realizace instrukce k negativním důsledkům pro společnost, nelze za to činit člena voleného orgánu odpovědným.*⁶³

3.4 Shrnutí

Zákon o obchodních korporacích tedy obsahuje výjimky, které umožňují nejvyššímu orgánu do obchodního vedení udělením pokynů zasahovat, dvě tyto výjimky, kdy je udělované pokyny možné označit za přípustné, jsem popsal výše. Obě tyto výjimky však nic nemění na tom, že je obchodní vedení pevně v rukou statutárního orgánu. Stále by tak měl být platný tento závěr Nejvyššího soudu ČR: *„Obchodní vedení společnosti přísluší jednatelem (jednatelům) [§*

⁶¹ POKORNÁ, Jarmila. § 195 odst. 2 [Obchodní vedení], In: LASÁK, Jan, DĚDIČ, Jan, POKORNÁ, Jarmila, ČÁP, Zdeněk, SKÁLOVÁ, Jana a kol. *Zákon o obchodních korporacích: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-3-2]. ASPI_ID KO90_2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁶² FILIP, Václav. LASÁK, Jan. § 435 odst. 3 [Působnost představenstva], In: LASÁK, Jan, DĚDIČ, Jan, POKORNÁ, Jarmila, ČÁP, Zdeněk, SKÁLOVÁ, Jana a kol. *Zákon o obchodních korporacích: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-3-2]. ASPI_ID KO90_2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁶³ JOSKOVÁ, Lucie, op. cit., s 14.

195 odst. 1 věta první z. o. k.] a nikdo, ani společníci či valná hromada, nesmí (mimo případy, kdy zákon určuje jinak – viz např. § 51 odst. 2 či § 81 z. o. k.) jednatelem či jednatelům udělovat pokyny týkající se obchodního vedení (§ 195 odst. 2 z. o. k.),⁶⁴ a to jak pro společnost s ručením omezeným (o kterou se v citovaném rozsudku jednalo), tak pro akciovou společnost. V případě vyžádaných pokynů je pouze na vůli statutárního orgánu, zda o pokyn požádá, v případě pokynů strategických a koncepčních se jedná pouze o stanovení určitého rámce obchodního vedení, nikoliv o detailní upravení jednotlivých záležitostí obchodního vedení, obchodní vedení by tedy i přesto mělo být plně v gesci statutárního orgánu, na jeho vlastním uvážení.

Pro úplnost uvádím, že je možné uvažovat o tom, že valná hromada může statutárnímu orgánu do obchodního vedení zasáhnout taktéž tím vyhrazením si rozhodování o některé záležitosti podle § 190 odst. 3 z. o. k., respektive podle § 421 odst. 3 z. o. k. Této problematice se ale v diplomové práci stejně jako pokynům udělovaným v rámci koncernu nevěnuji.

4. Nepřípustné pokyny do obchodního vedení

4.1 Obecně k nepřipustným pokynům

V této podkapitole nepovažuji za nutné se pokoušet o kategorizaci nepřipustných pokynů na několik skupin tak jako v případě přípustných pokynů. Obecně lze konstatovat, že se jedná o všechny pokyny, které jsou uděleny v rozporu se zákonem. Josková uvádí, že se nejedná pouze o rozpor se zákonem o obchodních korporacích, nýbrž i s jinými předpisy, jako například zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, či zákon č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon. K tomu doplňuje, že se může jednat taktéž o rozpor s obecnými zásadami a principy právního řádu nebo se zásadami konkrétní společnosti obsažené v zakladatelském právním jednání.⁶⁵ Nepřípustné pokyny udělené v rozporu se zákonem o obchodních korporacích jsou zejména pokyny, které byly nejvyšším orgánem uděleny mimo rámec výše zmíněných zákonných výjimek (tedy pokyny, které nejsou ani koncernové, ani vyžádané, ani strategické nebo koncepční). Tyto pokyny jsou podle současně platné právní úpravy nepřipustné jak ve společnostech s ručením omezeným, tak v akciových společnostech.

S vývojem právní úpravy obsažené v zákoně o obchodních korporacích došlo k určitému zúžení množiny nepřipustných pokynů, když bylo novelou umožněno udělovat pokyny strategické a koncepční (srov. podkapitolu 3.3). Tyto pokyny, pokud skutečně jsou strategické a koncepční, již tedy nepřipustné nejsou. Obecně ale stále platí pravidlo, že pokyny

⁶⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 29 Cdo 3325/2016, ze dne 27.6.2018.

⁶⁵ JOSKOVÁ, Lucie, op. cit., s. 14.

do obchodního vedení (kromě zákonných výjimek) nelze udělovat, přičemž tento zákaz obsahovala již úprava v zákoně č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník. K účelu tohoto zákazu se vyjadřoval i Nejvyšší soud ČR v trestněprávní věci, kde bylo poukázáno na sepjetí tohoto zákazu udílet pokyny s úpravou odpovědnosti členů voleného orgánu. Nejvyšší soud uvedl, že pokud mají být členové statutárního orgánu za výkon své funkce plně odpovědní, nelze je zároveň omezovat udílením pokynů do obchodního vedení.⁶⁶

Otázkou je, zda jsou automaticky nepřipustné takové pokyny, které jsou pro společnost nevýhodné a přináší jí ztrátu v ekonomickém smyslu. Josková poukazuje na skutečnost, že je třeba výhodnost či nevýhodnost posuzovat z dlouhodobého horizontu, původně nevýhodný pokyn se tak v budoucnu může stát naopak výhodným, k tomu uvádí následující závěr: „*Lze proto uzavřít, že od nepřipustnosti zásady (pokynu) je třeba odlišovat její (jeho) nevýhodnost v ekonomickém smyslu.*“⁶⁷ Hospodářsky nevýhodný pokyn tak nemusí být vždy nepřipustný. Vidím zde určitou paralelu ke koncernovým pokynům, které mohou být nevýhodné ale zároveň přípustné, pokud jsou vyváženy přínosem pro celé podnikatelské uskupení. V rámci jednotlivé kapitálové společnosti pak může být udělen nevýhodný pokyn, pokud z dlouhodobého hlediska je pro společnost přínosný. V praxi tak bude záležet, k jakému časovému okamžiku je pokyn posuzován a je třeba zohledňovat nejen jeho momentální dopady, ale i ty dlouhodobé.

4.2 Důsledky udělení nepřipustného pokynu

Zásadním důsledkem udělení nepřipustného pokynu je skutečnost, že usnesení, kterým byl pokyn udělen, není pro členy statutárního orgánu závazné a členové statutárního orgánu se tímto usnesením nemají řídit. K tomu komentářová literatura uvádí: „*Nevyžádaný pokyn valné hromady není pro představenstvo závazný, neboť by byl vydán mimo působnost valné hromady a takové rozhodnutí valné hromady by mělo povahu zdánlivého právního jednání, ke kterému se ex lege nepřihlíží (viz § 245 větu druhou obč. zák.).*“⁶⁸ S ohledem na udělení pokynu mimo působnost valné hromady se tedy aplikuje ustanovení § 45 odst. 1 z. o. k. ve spojení s citovaným § 245 o. z. Usnesení valné hromady je tak stíženo zdánlivostí, uplatní se tzv. fikce nepřijetí.

⁶⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 8. 2009, sp. zn. 5 Tdo 894/2009.

⁶⁷ JOSKOVÁ, Lucie, op. cit., s. 14.

⁶⁸ FILIP, Václav. LASÁK, Jan. § 435 odst. 3 [Působnost představenstva], In: LASÁK, Jan, DĚDIČ, Jan, POKORNÁ, Jarmila, ČÁP, Zdeněk, SKÁLOVÁ, Jana a kol. *Zákon o obchodních korporacích: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-3-2]. ASPI_ID KO90_2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

Josková se dále zamýšlí nad dvěma jinými důsledky, a sice nad neplatností přijatého usnesení a nad absencí právních účinků usnesení, nicméně přiklání ke zdánlivosti, tak jako komentář.⁶⁹

Členům statutárních orgánů samozřejmě nelze zabránit, aby se i takovým usnesením obsahujícím nepřípustný pokyn do obchodního vedení řídili. Musí si však být vědomi toho, že jejich jednání v souladu s takto uděleným pokynem nebude požívat takovou výhodu, jako jednání učiněná v souladu s pokyny vyžádanými a strategickými či koncepčními, neboť v případě nepřípustného pokynu nemůže být řeč o jejich zproštění od odpovědnosti za škodu. Je to z toho důvodu, že nebude splněna jejich základní povinnost, kterou při výkonu člena voleného orgánu mají: „*Rozhodne-li se zásadu (pokyn) respektovat, poruší svou povinnost postupovat s péčí řádného hospodáře.*“⁷⁰

S ohledem na mé úvahy o možné ústní či konkludentní formě pokynu považuji za nutné uvést, že i pokyn do obchodního vedení v této jiné než písemné formě (tedy nikoliv ve formě usnesení valné hromady), který nebyl udělen v souladu se zákonem o obchodních korporacích, jiným právním předpisem atd., je nepřípustný a členy statutárního orgánu nezavazuje. Pokud se takovým pokynem členové statutárního orgánu budou řídit, má to pro ně stejné důsledky, jako kdyby se řídili nepřípustným pokynem formulovaným v usnesení valné hromady. V tomto případě však mohou být následky pro členy statutárního orgánu mnohem horší, neboť v případném soudním řízení s velkou pravděpodobností nebudou schopni prokázat znění pokynu, nebo dokonce ani to, že byl pokyn vůbec udělen. Zatímco v případě nepřípustného pokynu ve formě usnesení valné hromady je znění pokynu známé a ze strany členů statutárního orgánu je možné argumentovat například tím, že pokyn ještě spadal do kategorie pokynů strategických a koncepčních, a proto jej nepovažovali za nepřípustný a řídili se jím, v případě pokynu v ústní či konkludentní formě je neunesení důkazního břemene vysoce pravděpodobné. Ačkoliv tedy podle mého názoru nic nebrání tomu, aby pokyny byly udělovány i v jiné než písemné formě, vystavují se členové statutárního orgánu společnosti velkému riziku, pokud na tuto formu přistoupí. Pokud bude v soudním řízení třeba znění pokynu prokázat, aby členové statutárního orgánu případně nebyli odpovědní za škodu, je otázkou, zda se toto členům statutárního orgánu podaří.

⁶⁹ JOSKOVÁ, Lucie, op. cit., s. 14.

⁷⁰ Tamtéž.

5. Srovnání právní úpravy udělování pokynů do obchodního vedení v České republice s úpravou ve Spolkové republice Německo

5.1 Úvod ke komparativní části diplomové práce

Vzhledem ke vzájemné blízkosti právního řádu České republiky a právního řádu Spolkové republiky Německo, a to zejména v soukromém právu, tedy i v právu obchodních korporací, byla pro srovnání tuzemské právní úpravy s některou ze zahraničních úprav vybrána právě ta německá. V diplomové práci je podrobně rozebrána úprava společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti. Je to přitom právě Německo, kde se první jmenovaná kapitálová společnost poprvé objevila, kde byla zakotvena v právním předpise. Proto se podle mého názoru jeví jako příhodné provést detailní komparativní rozbor české právní úpravy v rozsahu tématu této diplomové práce s úpravou německou. V neposlední řadě je německá právní úprava vhodná ke srovnání z toho důvodu, že je v ní na udělování pokynů do obchodního vedení nahlíženo odlišně, neboť je udělení pokynu jednatelem společnosti s ručením omezeným do obchodního vedení na rozdíl od české právní úpravy zásadně přípustné.

V této kapitole tedy bude podrobně rozebrána úprava pokynů do obchodního vedení v sousedním Německu, s cílem pochopit systematiku této úpravy, popsat její odlišnosti oproti české úpravě a zamyslet se nad jejími praktickými dopady na fungování německých kapitálových společností, jejíž dva základní typy jsou, stejně jako u nás, Gesellschaft mit beschränkter Haftung (společnost s ručením omezeným) a Aktiengesellschaft (akciová společnost).

Česká právní úprava pokynů do obchodního vedení ve společnosti s ručením omezeným a v akciové společnosti byla rozebrána společně pro oba typy kapitálové společnosti (k tomu blíže v podkapitole 2.3). Při rozboru německého práva kapitálových společností nebylo možné takto postupovat, a to s ohledem na jinou strukturu úpravy kapitálových společností, která není obsažena v jednom právním předpise, a dále s ohledem na model obchodního vedení v německých kapitálových společnostech, který na rozdíl od českého není jednotný, nýbrž je v každém typu kapitálové společnosti odlišný. Proto jsou součástí této srovnávací kapitoly diplomové práce dvě samostatné podkapitoly 5.5 a 5.6, ve kterých je odlišná úprava ve společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti detailně rozebrána.

Vzhledem k detailnímu studiu německého obchodního práva a související odborné literatury, které psaní této diplomové práce doprovázelo, je v této kapitole obsažen také vhléd do německého obchodního práva jako celku a následně do německého práva kapitálových společností obecně, nikoliv pouze se zaměřením na pokyny do obchodního vedení. Ještě před

samotným srovnáním udělování pokynů do obchodního vedení ve společnosti s ručením omezeným a v akciové společnosti je tedy s českou právní úpravou porovnáno německé obchodní právo a německé právo kapitálových společností, a to v následujících dvou podkapitolách.

5.2 Obecné srovnání české a německé úpravy obchodního práva a práva obchodních korporací

Hned na úvod tohoto srovnání dvou rozdílných právních úprav je potřeba uvést, že německá úprava obchodního práva je oproti té české mnohem méně ucelená. V České republice byla koncepce dvou vedle sebe stojících předpisů (občanského zákoníku a obchodního zákoníku) již před více než deseti lety opuštěna, avšak v Německu jsou stále platné a účinné dva obsáhlé soukromoprávní předpisy, tak jako tomu bylo v české úpravě před 1.1.2014.

Němci totiž dosud neopustili koncepci právního řádu s obecným předpisem pro obchodní právo jako celek, a tak je třeba vedle základního soukromoprávního předpisu Bürgerliches Gesetzbuch (německý občanský zákoník, dále také jen jako „BGB“) zohlednit také další předpis, kterým je Handelsgesetzbuch (německý obchodní zákoník, dále také jen jako „HGB“). Zatímco v české úpravě nalezneme například definici podnikatele, úpravu obchodní firmy nebo prokury v občanském zákoníku, v německém BGB tomu tak není a uvedené záležitosti jsou upraveny v HGB.⁷¹ Pro české obchodní právo je tedy zcela zásadní obecná část občanského zákoníku, v Německu této úpravě odpovídá obchodní zákoník, konkrétně první část HGB.

Pokud opustíme první část německého HGB, zjistíme, že v německém obchodním zákoníku nalezneme také úpravu osobních společností. Konkrétně se jedná o společnost s názvem „Offene Handelsgesellschaft,“ která odpovídá české veřejné obchodní společnosti, a druhou společností je „Komanditgesellschaft,“ která odpovídá české komanditní společnosti.⁷² Německý zákonodárce však zvolil odlišnou terminologii, než používá český zákon o obchodních korporacích. Podle § 1 odst. 2 z. o. k. jsou veřejná obchodní společnost a komanditní společnost označovány společně jako osobní společnosti, v německém HGB jsou

⁷¹ Podnikatel jako „Kaufmann“ v ustanovení § 1 a násl. HGB, obchodní firma jako „Handelsfirma“ v § 17 a násl. HGB, prokura v § 48 a násl. HGB. Pro úplnost uvádím, že podnikatel je definován také v § 14 BGB, zde ale pod jiným výrazem, jako „Unternehmer“ pro účely spotřebitelského práva (spotřebitel je definován hned v předchozím ustanovení, jako „Verbraucher“ v § 13 BGB).

⁷² Úprava společnosti Offene Handelsgesellschaft je obsažena v § 105 a násl. HGB, úprava společnosti Komanditgesellschaft je obsažena v § 161 a násl. HGB.

však označeny pouze jako „Handelsgesellschaften,“⁷³ což v překladu znamená „obchodní společnosti.“ Takto je označena i společnost s ručením omezeným dle § 13 odst. 3 GmbHG a akciová společnost dle § 3 odst. 1 AktG. Výraz „Personengesellschaften,“ který by českému označení „osobní společnosti“ plně odpovídal, také existuje, nicméně že je možné takto označit veřejnou obchodní společnost a komanditní společnost není zřejmé hned v některém z úvodních ustanoveních HGB upravujících osobní společnosti.⁷⁴ Proto českou terminologii obsaženou v zákoně o obchodních korporacích oproti uvedené terminologii použité v HGB hodnotím jako jednotnější a je přehlednější.

V neposlední řadě jsou v německém obchodním zákoníku také paralelně s úpravou závazků v BGB upravena obchodní právní jednání, obchodní závazky („Handelsgeschäfte“). Zatímco v české úpravě se například s koupí setkáme pouze v občanském zákoníku, v německé úpravě je tento závazek upraven jak v BGB, tak speciálně i v HGB jako tzv. obchodní koupě („Handelskauf“).⁷⁵

Pro německé obchodní právo je tedy zcela zásadním předpisem HGB. Pokud by tento předpis měl být přirovnán k českým předpisům, dalo by se říct, že se jedná o předpis určitým způsobem kombinující úpravu českého občanského zákoníku (které odpovídá především první obecná část HGB a čtvrtá část HGB upravující obchodní závazky) a zákona o obchodních korporacích (které odpovídá druhá část upravující osobní obchodní společnosti). Zároveň ale není možné říct, že německý občanský zákoník je pro obchodní právo bez významu a relevantní je pouze HGB. Jsou to například právě kapitálové společnosti, jejichž fungování je ústředním tématem této diplomové práce, které svou úpravu mají částečně obsaženou také v BGB. O podobě německého práva kapitálových společností je více pojednáno v navazující podkapitole.

5.3 Srovnání české a německé úpravy kapitálových společností

Zatímco pro české kapitálové společnosti jsou při jejich fungování stěžejní především dva předpisy – občanský zákoník, konkrétně část upravující právnické osoby obecně a dále úprava spolků, a zákon o obchodních korporacích, konkrétně obecná část a dále dvě samostatné

⁷³ Tento výraz je obsažen v názvu druhé části HGB, která osobní společnosti upravuje.

⁷⁴ Že je možné německé osobní společnosti označit výrazem „Personengesellschaften“ je přímo v textu zákona podle mého názoru postaveno najisto až v § 264a odst. 1 bodu 2. HGB, kde je uvedeno: „*veřejná obchodní společnost, komanditní společnost, nebo jiná osobní společnost [...].*“

⁷⁵ Obchodní koupě („Handelskauf“) je upravena v ustanovení § 373 a násl. HGB.

části věnované dvěma základním typům kapitálových společností, u německých kapitálových společností si se dvěma předpisy nevystačíme.

Relevantní úprava je obsažena v BGB, konkrétně se jedná o ustanovení německého občanského zákoníku upravující spolky. Také v Německu je totiž základní formou korporace, kterou kapitálové společnosti jsou, spolek (německy „Verein,“ nebo lépe „eingetragener Verein“ se zkratkou „eV“ jakožto zapsaný spolek),⁷⁶ jehož struktura a fungování jsou upraveny v BGB.⁷⁷ Tato úprava by se měla obecně aplikovat i na záležitosti týkající se kapitálových společností, ačkoliv je dnes podle některých německých autorů často kladena otázka, zda vůbec a případně do jaké míry je možné tato ustanovení z občanského zákoníku aplikovat i na právo kapitálových společností – zatímco spolek je vždy korporací, tedy sdružením osob, zejména jednočlenné akciové společnosti a jednočlenné společnosti s ručením omezeným totiž dle německé právní teorie nevykazují žádné znaky korporátní struktury.⁷⁸ I přes tyto pochybnosti však podle mého názoru platí, že spolek podle německého občanského práva, společnost s ručením omezeným a akciová společnost patří do stejné rodiny právních subjektů – všechny tyto tři subjekty jsou korporacemi a spolek je základní formou korporace.

V německé terminologii jsou kapitálové společnosti označovány jednoduše jako „Kapitalgesellschaften.“⁷⁹ Zvláštností, která může být z českého pohledu matoucí, je potom druhé označení, které tyto subjekty mají, a sice „juristische Personen.“ Tímto německým výrazem je rovněž nadepsána část BGB, která obsahuje právní úpravu spolků, nadací a veřejnoprávních korporací. Jedná se o označení osob s vlastní způsobilostí k právnímu jednání, tedy spolků, nadací, korporací, institucí a nadací veřejného práva a patří sem i akciová společnost, komanditní společnost na akcie a společnost s ručením omezeným (tzn. kapitálové společnosti).⁸⁰ Výraz „Körperschaft“ (tedy korporace) se v BGB objevuje až v části upravující veřejnoprávní korporace.⁸¹ V doslovném překladu do češtiny výraz „juristische Personen“ sice znamená „právnícké osoby,“ o právnícké osoby ve smyslu české právní úpravy se však nejedná, podle naší právní úpravy jsou právníckými osobami například i osobní společnosti, tyto

⁷⁶ Německá právní úprava spolků je obsažena v § 21 a násl. BGB.

⁷⁷ WÖRLEN, KOKEMOOR. *Handelsrecht mit Gesellschaftsrecht*, 13. Auflage, München: Verlag Franz Vahlen GmbH, 2018. ISBN 978-3-8006-5593-9, s. 117.

⁷⁸ RAISER, VEIL, op. cit., s. 9.

⁷⁹ Toto označení je užito v názvu 2. oddílu ve 3. části HGB (§ 264 a násl. HGB), jako kapitálové společnosti jsou označeny akciová společnost, komanditní společnost na akcie a společnost s ručením omezeným.

⁸⁰ RAISER, VEIL, op. cit., s. 9.

⁸¹ Ustanovení § 89 odst. 1, odst. 2 BGB, § 395 BGB, § 489 odst. 4 BGB.

subjekty ale v německé právní úpravě do stejné kategorie s názvem „juristische Personen“ nejsou řazeny. Osobní společnosti jsou totiž odvozovány od společnosti občanského práva upravené v BGB a mají spíše závazkově-právní povahu, ačkoliv jsou v HGB upraveny takovým způsobem, že mezi nimi a subjekty s názvem „juristische Personen“ žádný podstatný rozdíl není a toto rozdělení je v praxi bezpředmětné.⁸² Pro označení právnické osoby ve smyslu české právní úpravy, tedy ve smyslu § 20 odst. 1 o. z., bychom v německé úpravě mohli použít spíše výraz „Rechtsperson.“ Přitom však nevylučuji, že je v německém právu možné narazit na případ, ve kterém je výraz „juristische Person“ použit pro obecné označení právnické osoby, zejména v jiných oborech práva, než je právo obchodní, kde nemusí být na přesnou obchodněprávní terminologii kladen velký důraz. Je tedy třeba s uvedenými německými pojmy pracovat obezřetně, mnohdy mohou mít zcela jiný význam, než jim přisuzuje pouhý doslovný překlad do češtiny. Podobně jako u německých osobních společností se tak i v případě kapitálových společností setkáme s určitým nepřehledným dojmem, kterým použitá terminologie působí.

Co se týče podrobné úpravy kapitálových společností, jsou tyto na rozdíl od těch osobních upraveny zvláštními zákony, tzn. jejich úpravu v německém obchodním zákoníku nenalezneme a použije se pouze obecná úprava HGB. Těmito zvláštními zákony jsou zákon o společnostech s ručením omezeným (Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung, dále jen jako „GmbHG“) a zákon o akciových společnostech (Aktiengesetz, dále jen jako „AktG“). Zákon o společnostech s ručením omezeným a zákon o akciových společnostech jsou přehlednými předpisy. První jmenovaný čítá méně než 100 paragrafů, což zhruba odpovídá rozsahu úpravy společnosti s ručením omezeným v českém zákoně o obchodních korporacích, akciové společnosti jsou pak upraveny detailněji v celkem 410 paragrafech. Co bych za přehledné neoznačil, je úprava kapitálových společností jako celek. Pokud vezmeme v potaz i předchozí rozbor německého občanského zákoníku a obchodního zákoníku, je na první pohled zřejmé, že německá právní úprava oproti té české nepůsobí příliš kompaktně, nýbrž je obsažena v poměrně velkém množství právních předpisů. Situace, kdy je nutné hledat rozhodnou právní úpravu v BGB, HGB a dále v některém ze zvláštních zákonů, není nijak neobvyklá. Složitou strukturu právní úpravy navíc umocňuje fenomén zvláštních uvozovacích zákonů, tzv. „Einführungsgesetze.“ Jedná se o uvozovací zákony ke všem čtyřem výše uvedeným německým předpisům. V těchto uvozovacích zákonech jsou obsažena zejména přechodná ustanovení a nejedná se o nikterak rozsáhlé právní předpisy, přesto je třeba

⁸² RAISER, VEIL, op. cit., s. 10.

v kontextu německého obchodní práva jako celku brát v potaz i tyto předpisy, neboť jsou nedílnou součástí platné právní úpravy.

Při pohledu na vývoj právní úpravy kapitálových společností zjistíme, že nejprve existovala pouze akciová společnost, jejíž úprava byla obsažena v obecném předpise obchodního práva. To znamená, že až do přijetí zákona o společnostech s ručením omezeným v roce 1892 je historie německého práva kapitálových společností identická s historií akciových společností,⁸³ která byla kompletně upravena v obecném, nikoliv zvláštním zákoně. Druhá forma kapitálové společnosti, tedy společnost s ručením omezením, vznikla zakotvením v samostatném zákoně z roku 1892 a úpravu ve svém vlastním právním předpise si v Německu ponechala až dodnes. K tomuto historickému okamžiku nelze nepoznamenat, že právě v Německu, přijetím tohoto právního předpisu, započala existence společnosti s ručením omezeným, přičemž byl tento nový druh společnosti koncipován jako malá akciová společnost, který ale převzal i důležité znaky veřejné obchodní společnosti a komanditní společnosti a tato společnost tak od počátku tvořila formu společnosti na pomezí společnosti akciové a společností osobních.⁸⁴ Akciové společnosti byly oproti tomu dlouhou dobu spjaty s Allgemeines Deutsches Handelsgesetzbuch (ADHGB) – všeobecný německý obchodní zákoník z roku 1861, který mimo jiné obsahoval i podrobnou úpravu akciových společností.⁸⁵ Později se úprava akciových společností stala součástí zákona s názvem Handelsgesetzbuch (HGB), což je dodnes platný a účinný německý obchodní zákoník, o kterém bylo více pojednáno v předchozích podkapitolách. Následně byla z tohoto právního předpisu úprava akciových společností vyňata a shrnuta ve svém vlastním zákoně, kterým je Aktiengesetz – zákon o akciových společnostech z roku 1937, který byl v roce 1965 nahrazen novým, dodnes platným a účinným zákonem o akciových společnostech.⁸⁶

Rovněž v českém právním řádu byly v historii obě základní formy kapitálových společností upraveny v samostatných zákonech. Akciové společnosti v zákoně č. 243/1949 Sb., o akciových společnostech, který byl po pádu komunistického režimu nahrazen zákonem č. 104/1990 Sb., o akciových společnostech. Společnost s ručením omezeným se v naší právní úpravě poprvé objevila v souvislosti se zákonem o společnostech s obmezeným ručením z roku 1906, který byl na našem území účinný do roku 1950. Jiný právní předpis věnovaný pouze

⁸³ RAISER, VEIL, op. cit., s. 3

⁸⁴ Tamtéž, s. 4.

⁸⁵ Tamtéž, s. 4.

⁸⁶ Tamtéž, s. 5.

tomuto typu společnosti však v naší právní úpravě účinnosti nenabyl. Obě kapitálové společnosti byly upraveny ve společném předpise již s přijetím zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, a to v části druhé, hlavě I. obchodního zákoníku, společnost s ručením omezeným v díle IV. a akciová společnost v díle V. Také po zrušení obchodního zákoníku a přijetí zákona č. 90/2012 Sb., zákona o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), je společnost s ručením omezeným a akciová společnost společně v jednom předpise, a to v části první zákona o obchodních korporacích, společnost s ručením omezeným je upravena v hlavě IV., akciová společnost v hlavě V.

Dalo by se říct, že úprava obou základních typů kapitálových společností obsažená v jednom společném předpise je v České republice již tradicí, neboť tento model na našem území funguje přes 30 let, a to i po zásadní změně obchodního práva spojené s přijetím zákona č. 89/2012 Sb. a zákona č. 90/2012 Sb. V Německu naopak nikdy společný předpis pro kapitálové společnosti přijat nebyl, samostatný zákon upravující společnost s ručením omezeným má již více než stoletou tradici, první zákon o akciových společnostech pak byl přijat ještě před druhou světovou válkou. Německé právo kapitálových společností tedy tradičně nenalezneme v žádném uceleném právním kodexu a také na obchodní vedení a udělování pokynů do obchodního vedení je třeba nahlížet z perspektivy více právních předpisů.

Při pohledu na strukturu orgánů německých kapitálových společností z hlediska udělování pokynů do obchodního vedení narazíme na určité odlišnosti od české úpravy. V obou společnostech je nejdůležitějším orgánem valná hromada sdružující všechny společníky, za společnost s ručením omezeným jednají a zastupují ji jednatelé, v akciové společnosti je statutárním orgánem představenstvo. Zajímavostí je, že německá úprava neumožňuje, tak jako český zákon o obchodních korporacích, volit v rámci akciové společnosti mezi monistickým a dualistickým systémem orgánů společnosti, toto je umožněno pouze v rámci evropské akciové společnosti.⁸⁷ U akciové společnosti také ne vždy můžeme hovořit o valné hromadě jako o nejvyšším orgánu společnosti, zásadní roli hraje též dozorčí rada a odlišná struktura společnosti může mít vliv i na úpravu obchodního vedení (srov. podkapitolu 5.7).

Na závěr tohoto srovnání práva kapitálových společností obou zemí shrnuji, že obě formy kapitálových společností jsou k dnešnímu dni v Německu podrobně upraveny ve

⁸⁷ RÖDL & PARTNER, *Dualistische vs. monistische Unternehmensleitung in der Societas Europaea (SE)*. Online. Dostupné z: <https://www.roedl.de/themen/mitbestimmung-societas-europaea-se/dualistisch-monistisch-unternehmensleitung-modell-vorstand-aufsichtsrat-verwaltungsrat>. [citováno 2024-03-18].

dvou samostatných právních předpisech, dále se na ně vztahuje taktéž německý obchodní zákoník a úprava spolků obsažená v německém občanském zákoníku. Z pohledu současné české právní úpravy je tento model poněkud neobvyklý z toho důvodu, že každému typu kapitálové společnosti je věnován zvláštní samostatný zákon. Proto je třeba při rozboru právní úpravy kapitálových společností zkoumat obecné právní předpisy, které jsou společné pro oba typy kapitálových společností, v kontextu udělování pokynů do obchodního vedení jsou ale stěžejní zejména dva zvláštní předpisy (GmbHG a AktG).

5.4 Pojem obchodní vedení v německé úpravě

Zásadní pro celé srovnání české a německé právní úpravy udělování pokynů do obchodního vedení je skutečnost, že zatímco v české právní úpravě se obchodním vedením se častěji rozumí pouze tzv. day-to-day business obchodní korporace, jak bylo uvedeno v první kapitole této práce, výraz „Geschäftsführung“, který je často uváděn jako ekvivalent pro pojem „obchodní vedení“, může v německé právní úpravě označovat něco docela jiného. Pokud bychom přistoupili na to, že výraz „Geschäftsführung“ odpovídá pojmu „obchodní vedení“, má v takovém případě obchodní vedení ve světle německé právní úpravy zcela odlišný význam, než jaký mu přisuzuje úprava česká. Spíše se ale domnívám, že pojem „Geschäftsführung“ nemá být používán jako ekvivalent k českému pojmu „obchodní vedení“.

Že se pojem „Geschäftsführung“ používá různými způsoby uvádí německá komentářová literatura již v úvodu výkladu k tomuto pojmu,⁸⁸ přičemž tyto různé způsoby výkladu mohou dokonce přesahovat rámec obchodního práva. Při studiu z německojazyčných zdrojů jsem se totiž opakovaně setkal se skutečností, že pojem „Geschäftsführung“ je používán jednak jako označení pro statutární orgán společnosti,⁸⁹ jednak se tento pojem ale používá i mimo rámec obchodního práva, například v kontextu správy pozůstalosti podle § 2038

⁸⁸ SCHNEIDER, Uwe H. SCHNEIDER, Sven H. § 37, In: SCHOLZ, *GmbH Gesetz Kommentar, 12. Auflage*, Verlag Dr. Otto Schmidt KG, 2021, Köln, ISBN 978-3-504-32565, II. Band, s. 200.

⁸⁹ Například v odborném článku Dr. Freudenberga se uvádí: „*Die Geschäftsführung ist grundsätzlich verpflichtet...*“ Toto není možné do češtiny přeložit jinak, než jako „*Jednatelé mají zásadně povinnost, ...*“ nebo jako „*Statutární orgán má zásadně povinnost, ...*“ Pojem „Geschäftsführung“ zde českému pojmu „obchodní vedení“ tedy neodpovídá. Citace: FREUDENBERG, Rainer, *Weisungsrecht der Gesellschafter und Vorlagepflicht der Geschäftsführer*, In: *anwalt.de.*, 13. 7. 2022. Online. Dostupné z <https://www.anwalt.de/rechtstipps/weisungsrecht-der-gesellschafter-und-vorlagepflicht-der-geschaeftsfuehrer-191525.html>. [cit. 2024-01-24].

a následující BGB.⁹⁰ V prvním případě je možné o určitém propojení německého „Geschäftsführung“ s českým „obchodním vedením“ uvažovat (jedná se o označení orgánu, kterému obchodní vedení přísluší), v souvislosti se správou pozůstalosti se ale podle mého názoru rozhodně nedá mluvit o obchodním vedení.

Německá úprava obsahuje určité vymezení pojmu „Geschäftsführung“, konkrétně v § 116 odst. 1 HGB, který je součástí úpravy veřejné obchodní společnosti. V tomto ustanovení je uvedeno, že se zmocnění ke „Geschäftsführung“ vztahuje na všechna jednání, která s sebou přináší běžný provoz podniku. Z toho tedy poměrně jasně vyplývá, že „Geschäftsführung“ by mělo odpovídat českému „obchodnímu vedení“ jakožto běžné správě společnosti. Nicméně v kontextu práva společností s ručením omezeným komentářová literatura uvádí, že je důležité, zda se o pojmu „Geschäftsführung“ hovoří v širším nebo v užším smyslu, což by znamenalo, že se naopak jedná o pojem, který lze vykládat různě, a ne vždy musí pojmu „obchodní vedení“ plně odpovídat. V širším smyslu se jedná o stanovení principů podnikové politiky, vedení podnikání společnosti, a to nezávisle na tom, zda se jedná o opatření v rámci „laufende Geschäftsführung“, nebo o mimořádná opatření, a dále sem patří také obecně veškerá správa společnosti. V užším smyslu se k pojmu „Geschäftsführung“ řadí pouze „laufende Geschäftsführung“, tedy péče o řádné, zákonné jednání společnosti a jejích zaměstnanců, organizování společnosti, návrh směřování dlouhodobé podnikové politiky a její realizace, krátkodobé plánování, zdanění a dohled nad celkovým vývojem společnosti a vyřizování běžných záležitostí společností, nikoliv však rozhodování o zásadách podnikové politiky a mimořádná opatření.⁹¹ Podle mého názoru tedy pojem „laufende Geschäftsführung“ plně odpovídá pojmu „obchodní vedení“, pokud jej chápeme jako průběžnou správu společností, jako vyřizování běžných, každodenních záležitostí. Tento německý pojem totiž komentářová literatura definuje jako „Tagesgeschäft“, (což v zásadě odpovídá pojmu „day-to-day business“) a řadíme k němu jednání, která přináší běžný provoz podniku.⁹² Samotný výraz

⁹⁰ V komentáři k § 2038 BGB se uvádí, že pojem „správa pozůstalosti“ zahrnuje všechna právní jednání k udržení, užívání a rozmnožení majetku pozůstalosti, přičemž těmito opatřeními může být jak „Geschäftsführung“ ve vnitřních poměrech, tak „Vertretung“ (zastoupení) ve vnějších poměrech pozůstalosti, tzn. pojem „Geschäftsführung“ je zde použit ve smyslu jakési vnitřní správy pozůstalosti. Srov. SCHULZE a kolektiv. *Bürgerliches Gesetzbuch Handkommentar, 10. Auflage*, Nomos Verlagsgesellschaft, 2019 Baden-Baden, ISBN 978-3-8487-5165-5, s. 2425.

⁹¹ SCHNEIDER, Uwe H., SCHNEIDER, Sven H., In: SCHOLZ, op cit., s. 200.

⁹² Tamtéž, s 202.

„Geschäftsführung“ bez dalšího upřesnění by se dalo přeložit spíše jako správa a řízení společnosti, nebo jako obecné označení pro statutární orgán společnosti.

Pokud proto chceme o obchodním vedení ve smyslu české právní úpravy, které přísluší statutárnímu orgánu, hovořit v němčině, není podle mého názoru vhodné používat pouhé „Geschäftsführung.“ Jak již bylo uvedeno výše v první kapitole, obchodní vedení v kontextu udělování pokynů do obchodního vedení by mělo být chápáno jako průběžná, každodenní správa společnosti, proto je vhodnější používat výraz „laufende Geschäftsführung,“ což jasně vyjadřuje skutečnost, že se jedná o průběžnou správu obchodní korporace, tedy o obchodní vedení.

Problémem dále může být rozlišování dvou různých německých výrazů, a to „Geschäftsführung“ na straně jedné a „Geschäftsleitung“ na straně druhé. Co se týče překladu výrazů „Führung“ a „Leitung,“ oba v zásadě znamenají totéž. První výraz v doslovném překladu znamená „řízení,“ druhý výraz „vedení.“ Pokud bychom se drželi doslovného překladu, výraz „Geschäftsleitung“ znamená „obchodní vedení,“ zatímco „Geschäftsführung“ je možné přeložit spíše jako „obchodní řízení.“ Čistě dle jazykového výkladu by tedy podle mého názoru bylo vhodnější používat jakožto ekvivalent českého pojmu „obchodní vedení“ spíše první z uvedených výrazů, nicméně se jedná o velmi podobné výrazy a podle mého názoru mezi nimi neexistuje žádná ostrá hranice. Z toho plyne, že oba uvedené německé právní pojmy by tedy teoreticky mohly být překládány jako „obchodní vedení.“ Otázkou tedy je, zda mezi těmito dvěma německými pojmy existuje nějaký rozdíl a každý z nich označuje v německém obchodním právu něco jiného, či nikoliv. V německé odborné literatuře se setkáme s celou řadou pokusů o rozlišení těchto pojmů, respektive pojmů od uvedených výrazů odvozených (jako například „Unternehmensleitung“⁹³), zároveň jsou ale často používány *promiscue* bez jasného odlišení. Například podle názoru katedry obchodního práva na Universität Regensburg v Bavorsku mezi těmito dvěma pojmy žádný rozdíl není a jedná se

⁹³ Například podle Mnichovského komentáře k zákonu o akciové společnosti se pojem „Geschäftsführung“ podle § 77 zákona o akciových společnostech jakožto faktická nebo právní činnost pro společnost odlišuje od pojmu „Unternehmensleitung“ jakožto řídicí funkce představenstva ve smyslu významné části „Geschäftsführung,“ tzn. Unternehmensleitung je součástí Geschäftsführung jakožto obchodního vedení, ale podle autorů se nejedná o synonyma. Srov. AktG § 76 [Leitung der Aktiengesellschaft], Rn. 19, *Münchener Kommentar zum Aktiengesetz, Band 2, 6. Auflage*, 2019, München: Verlag C.H.Beck, 2023, ISBN 978-3-406-77210-8.

o shodné teoretické pojmy s totožným obsahem.⁹⁴ S ohledem na jazykovou blízkost obou výrazů, na kterou jsem poukázal výše, a s ohledem na skutečnost, že těmito dvěma výrazům nepřisuzuje rozdílný význam ani německý zákonodárce, například poskytnutím jasné definice obou pojmů přímo v zákoně, se k tomuto názoru přikláním. S výrazem „Geschäftsführung“ se v německé odborné literatuře setkáme častěji a z tohoto slova je odvozen také další významný pojem, a sice „Geschäftsführer“, který označuje jednatele společnosti.⁹⁵ Proto bych tento výraz upřednostnil, ačkoliv není podle mého názoru chybou používat v souvislosti s obchodním vedením také výraz „Geschäftsleitung.“ Z těchto důvodů se v této diplomové práci dále o rozlišení těchto dvou pojmů již nebudu pokoušet, pro obchodní vedení ve smyslu české právní úpravy je podle mého názoru nejpříhodnější, jak již bylo uvedeno výše, německý výraz „laufende Geschäftsführung.“

5.5 Srovnání české a německé úpravy pokynů do obchodního vedení společností s ručením omezeným

5.5.1 Úvod do srovnání úpravy společností s ručením omezeným

Tato podkapitola je pro srovnání obou právních řádů stěžejní, neboť právě česká a německá právní úprava společností s ručením omezením je co se týče udělování pokynů do obchodního vedení rozdílná, obě úpravy stojí na odlišném principu. Proto bude tato podkapitola značně obsáhlejší než například podkapitola týkající se akciových společností, ve které takovýto zásadní rozdíl nenalezneme.

S ohledem na větší obsáhlost tohoto dílčího tématu srovnávací části diplomové práce je tato podkapitola pro větší přehlednost rozdělena na menší úseky.

⁹⁴ Toto sdělil dne 8.1.2024 v rámci e-mailové konzultace Dr. Michael Denga, LL.M. z katedry obchodního práva Universität Regensburg pod vedením prof. dr. Alexandra Hellgardta. Dr. Denga vedl v zimním semestru akademického roku 2023/2024 na Universität Regensburg přednášky z obchodního práva, v oficiálních učebních materiálech byly pojmy „Geschäftsführung“ a „Geschäftsleitung“, popřípadě i „Unternehmensleitung“ používány jako synonyma.

⁹⁵ Zajímavostí je skutečnost, že výraz „Geschäftsführer“ označující jednatele společnosti, bychom do češtiny mohli doslovně přeložit spíše jako „obchodní ředitel.“ Tento výraz není českému prostředí úplně cizí a zákon o obchodních korporacích dříve operoval s pojmem „statutární ředitel“, to však pouze do přijetí novely zákona o obchodních korporacích (zákonem č. 33/2020 Sb.) a od 1.1.2021 tento pojem v zákoně o obchodních korporacích již nenalezneme. Ve světle současně platného a účinného zákona o obchodních korporacích je tak možné výraz „Geschäftsführer“ přeložit pouze jako „jednatel.“

5.5.2 *Kompetence k obchodnímu vedení a udělování pokynů*

Co se týče kompetence k obchodnímu vedení, je obchodní vedení plně svěřeno statutárnímu orgánu – jednatelům společnosti, a to podle § 35 GmbHG. Toto však ale platí pouze v případě, že za obchodní vedení považujeme takový okruh činností, který odpovídá výše rozebranému německému pojmu „Geschäftsführung“ v užším smyslu, respektive pojem „laufende Geschäftsführung“, které náleží jednatelům společnosti.⁹⁶ Pokud za obchodní vedení budeme považovat okruh záležitostí, které označuje pojem „Geschäftsführung“ v širším smyslu, hovoří komentářová literatura o tom, že se kompetence k takto chápanému obchodnímu vedení dělí mezi jednatele a společníky.⁹⁷ K široce pojatému obchodnímu vedení totiž patří i takové záležitosti, o kterých podle § 46 GmbHG rozhodují společníci. I z tohoto důvodu se v předchozí podkapitole přikláním spíše k používání výrazu „laufende Geschäftsführung“ jakožto označení pro „obchodní vedení.“

Podle § 37 odst. 1 GmbHG jsou jednatele společnosti zavázáni dodržovat omezení zástupčího oprávnění, která jsou stanovena společenskou smlouvou, nebo, není-li stanoveno jinak, rozhodnutími společníků. Uvedená rozhodnutí společníků mohou být právě i pokyny do obchodního vedení společnosti. V německém zákoně o společnostech s ručením omezeným přitom nikde není stanoveno, zda se společenská smlouva či rozhodnutí společníků mohou týkat pouze některých vymezených oblastí. Úprava tedy neobsahuje žádný zákonný zákaz udělování pokynů do obchodního vedení. Toto potvrzuje i komentářová literatura, když uvádí, že na rozdíl od představenstva akciové společnosti vedou jednatele společnost s ručením omezením nikoliv na vlastní odpovědnost a valná hromada může jednatelům udělovat pokyny do všech oblastí vedení podniku, jednatele mají přitom povinnost pokyny provést.⁹⁸ Z toho vyplývá, že na vztah mezi valnou hromadou a jednatelem dopadají dva principy. Prvním z nich je tzv. Grundsatz der Weisungsabhängigkeit, tzn. princip vázanosti pokyny, druhým je tzv. Grundsatz der Folgepflicht, tzn. princip povinnosti dodržovat, dle doslovného překladu následovat udělený pokyn. Jednatelé německých společností s ručením omezeným jsou oproti těm českým pokyny plně vázáni (v němčině toto vyjadřuje výraz „weisungsabhängig“), někteří autoři dokonce uvádí, že jsou jednatele společností s ručením omezeným ve vnitřních poměrech společnosti pokynům společníků podrobeni.⁹⁹ Pokud je vztah valné hromady a jednatelů společnosti

⁹⁶ SCHNEIDER, Uwe H., SCHNEIDER, Sven H., In: SCHOLZ, op cit., s. 202.

⁹⁷ Tamtéž, s. 201.

⁹⁸ Tamtéž, s. 220.

⁹⁹ RAISER, VEIL, op. cit., s. 535.

s ručením omezeným v zákonném režimu (tedy není-li upraven společenskou smlouvou jinak), neexistuje žádný okruh rozhodnutí, který by byl vůči pokynům imunní. Právo udělovat pokyny není omezeno na pouhé obecné směrnice, mohou být udělovány i tzv. „Einzelweisungen“ (individuální, jednorázové pokyny) týkající se podnikové politiky nebo každodenních záležitostí společnosti apod.¹⁰⁰

Německá úprava se tedy k udělování pokynů do obchodního vedení staví jinak než úprava česká. Odlišnému přístupu obou úprav k pokynům do obchodního vedení se zabýval Zvára již v roce 2019 v odborném článku s názvem „Geschäftsführerpflichten im tschechischen Recht“ (Povinnosti jednatele v českém právu), konkrétně v podkapitole č. 4. s názvem „Unabhängige Leitung der Gesellschaft“¹⁰¹ („Nezávislé vedení společnosti“). Jak již bylo výše uvedeno, dle § 191 odst. 2 z. o. k. není nikdo oprávněn jednatelem udělovat pokyny do obchodního vedení, podle české právní úpravy udělování pokynů do obchodního vedení „na rozdíl od německého či rakouského práva je jednatel vždy nezávislý na pokynech a je povinen společnost vést samostatně.“¹⁰² Umožnění udílet pokyny do obchodního vedení však neznamená, že je možné jednatele zcela zbavit kompetence k obchodnímu vedení, pokud se jedná o jediného jednatele. Je možné konkrétního jednatele zbavit oprávnění a povinnosti aktivně vykonávat obchodní vedení pomocí tzv. „Zölibatsklausel“ (celibátová klauzule), to však pouze za podmínky, že je ve společnosti další jednatel, na kterého se takováto podobná klauzule nevztahuje. Rovněž není možné jednatele uděleným pokynem zbavit jeho veřejnoprávních povinností, související například s insolvencí, nebo povinností vykonávat ve společnosti dohled.¹⁰³

5.5.3 Odpovědnost statutárního orgánu

V rámci fungování německých společností s ručením omezeným je tedy situace ohledně udělování pokynů oproti české úpravě zásadně odlišná. Nejvyšší orgán může zcela běžně pokyny do obchodního vedení udělovat a s tím (zcela logicky) souvisí i druhá odlišnost v tom smyslu, že za obchodní vedení není odpovědný pouze statutární orgán, nýbrž i společníci sami. Neboť jednatele na rozdíl od představenstva akciové společnosti nevedou společnost na vlastní

¹⁰⁰ SCHNEIDER, Uwe H., SCHNEIDER, Sven H., In: SCHOLZ, op cit., s. 223.

¹⁰¹ ZVÁRA, Michael. *Wirtschaft und Recht in Osteuropa*, č. 8, 2019, Verlag C.H.Beck oHG, 2019 München, ISSN 0941-6293, s. 227

¹⁰² Tamtéž.

¹⁰³ SCHNEIDER, Uwe H., SCHNEIDER, Sven. H., In: SCHOLZ, op. cit., s. 223.

odpovědnost, musí být také jejich ručení zákonem omezeno.¹⁰⁴ Pokud se jednatele řídí obchodní politikou stanovenou společníky, nemohou být za ni odpovědní, i kdyby ji považovali za chybnou. Ručení jednatele odpadá výslovně v takovém případě, kdy se jednatele řídí závazným pokynem uděleným valnou hromadou společnosti.¹⁰⁵ To ale neznamená, že je odpovědnost jednatele v důsledku uděleného pokynu zcela vyloučena a jednatel je automaticky neodpovědný. Případy, kdy jednatel své odpovědnosti není zbaven, ačkoliv pouze následoval udělený pokyn, jsou dva. Za prvé se jednatel nemůže dovolávat skutečnosti, že neručí za způsobenou škodu v případě, kdy byly pokyny udělené nicotným rozhodnutím nejvyššího orgánu. Za druhé by měl jednatel vždy zvažovat relevanci napadnutelného rozhodnutí, kterým byl pokyn udělen – pokud je vysoce pravděpodobné, že rozhodnutí bude napadnuto úspěšně a pro společnost tedy není výhodné, aby se rozhodnutím statutární orgán řídil, jednatel se opět nemůže své odpovědnosti v důsledku vázanosti pokyny zříct.¹⁰⁶

Pokud ale dva výše nastíněné případy nenastanou a odpovědnost, respektive ručení jednatele je skutečně vyloučeno, je s ohledem na zájmy třetích osob otázkou, kdo za způsobenou škodu ručit bude. Zde se do hry dostává poměrně zásadní průlom omezeného ručení společníků, neboť v případě udělení pokynu, který společnosti způsobí škodu, za současného vyloučení odpovědnosti jednatelů, není dle komentáře ručení valné hromady, tedy společníků, za účelem uspokojení třetích osob zcela vyloučeno. Hovoří se o spoluzavinění valné hromady v důsledku uděleného pokynu a dle komentáře je v zásadě myslitelné. Neuplatní se ale v případě, kdy usnesení valné hromady trpí vadou a nezakládá tedy povinnost jednatelů jej následovat a provést. Takový pokyn nezakládá právní účinky, jednatele se jím nemají řídit a nemohou vznést námitku spoluzavinění valné hromady. Pokud se ale nejedná o takový pokyn, je vyloučení ručení v důsledku námítky nepřípustného výkonu práva možné, zejména tehdy, kdy všichni společníci o důvodech vedoucích k nicotnosti usnesení věděli nebo jej vzali na vědomí. Komentář dále uvádí, že není vyloučena ani situace, kdy se ručení za způsobenou škodu mezi jednatele a valnou hromadu *de facto* poměrně rozdělí, protože budou jednatele odpovědnosti zproštěni jen částečně. Nad řešením situace, kdy pro usnesení hlasují jen někteří společníci, se komentář zamýšlí, spoluzavinění podle autora spíše nelze přičíst celé valné hromadě, nýbrž pouze rozhodující většině společníků, nicméně jedná se pouze o úvahy

¹⁰⁴ RAISER, VEIL, op. cit., s. 558.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 558,559.

¹⁰⁶ TILLMANN, MOHR. *GmbH-Geschäftsführer, Rechts- und Steuerberatung, Vertragsgestaltung, 10. Auflage*, Köln: Verlag Dr. Otto Schmidt KG, 2013. ISBN 978-3-504-32180-2, s. 303.

a jednoznačné řešení komentář nenabízí.¹⁰⁷ Spoluzavinění valné hromady při způsobení škody nevyklučuje ani mnichovský komentář, který uvádí, že ve zvlášť závažných případech je námitka spoluzavinění zkracující nárok na náhradu škody (vůči jednatelům) při udělení protiprávního pokynu, popřípadě při jmenování nevhodného či nezpůsobilého jednatele, myslitelná.¹⁰⁸

5.5.4 *Forma pokynu a nepřipustné pokyny*

Udílení pokynů jednatelům společnosti s ručením omezeným je právem společníkům, důležité je však uvést, jakým způsobem je toto právo uskutečňováno. Již výše bylo naznačeno, že o pokynu musí rozhodnout nejvyšší orgán společnosti. Právo udělit pokyn do obchodního vedení totiž nepřísluší přímo samotným společníkům, nýbrž valné hromadě. Valná hromada vykonává své právo udělit pokyny prostřednictvím usnesení.¹⁰⁹ Jinými slovy, udělit pokyn je výlučným právem valné hromady společnosti, nikoliv pouze společníka, ani pokud jde o společníka většinového, z toho důvodu má udělený pokyn formu usnesení valné hromady a k přijetí tohoto usnesení postačuje prostá většina hlasů. Součástí tohoto práva je také delegovat jej na dozorčí radu společnosti (pokud je zřízena), nebo jej převést na jediného společníka, to je ale dle komentářové literatury sporné.¹¹⁰

Rovněž v německé právní úpravě společností s ručením omezeným se setkáme s nepřipustnými pokyny do obchodního vedení. Jsou to především pokyny, které místo valné hromady udělil pouze jeden jediný společník, nebo dozorčí rada, ačkoliv na ni toto právo nebylo delegováno, dále pokyny, které jsou v rozporu s povinnostmi členů statutárního orgánu (ať už povinnostmi obecnými, povinnostmi týkajícími se společnosti nebo povinnostmi týkajícími se člena statutárního orgánu osobně), a v neposlední řadě se jedná o pokyny proti dobrým mravům. Takové pokyny jsou nicotné a jejich případné následování jednatele nezabavuje odpovědnosti.¹¹¹ Raiser a Veil jako typický příklad nicotných pokynů, které jednatel nemá při

¹⁰⁷ VERSE. In: SCHOLZ, *GmbH Gesetz Kommentar*, 12. Auflage, op. cit., s. 570.

¹⁰⁸ FLEISCHER, § 43, In: FLEISCHER, GOETTE, *Münchener Kommentar zum Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung*, Band 2, 3. Auflage, München: Verlag C. H. Beck oHG, 2019, ISBN 978-3-406-70322-5, s. 639.

¹⁰⁹ FREUDENBERG, Rainer. *Weisungsrecht der Gesellschafter und Vorlagepflicht der Geschäftsführer*, In: anwalt.de., 13. 7. 2022. Online. Dostupné z <https://www.anwalt.de/rechtstipps/weisungsrecht-der-gesellschafter-und-vorlagepflicht-der-geschaeftsfuehrer-191525.html>. [cit. 2024-01-24].

¹¹⁰ SCHNEIDER, Uwe H., SCHNEIDER, Sven H., In: SCHOLZ, op. cit., s. 221.

¹¹¹ RAISER, VEIL, op. cit. s. 559.

svém rozhodování zohledňovat, a tedy se jím řídit, uvádí pokyn, jehož splněním by došlo k obcházení daňových povinností.¹¹²

5.5.5 Shrnutí a krátký exkurz do rakouské právní úpravy

Je tedy postaveno najisto, že v rámci německých společností s ručením omezeným je udělování pokynů do obchodního vedení umožněno. Přitom je zcela irelevantní, v jakém smyslu je obchodní vedení německou právní úpravou chápáno, neboť dle německé komentářové literatury je zcela nepochybné, že neexistuje žádná dílčí oblast obchodního vedení, která by před pokyny nejvyššího orgánu „byla ušetřena.“ Proto není relevantní přípustné pokyny rozlišovat na pokyny vyžádané, strategické a koncepční apod., předchozí žádost statutárního orgánu či obecnost pokynu nehraje pro přípustnost roli.

Pokud bych měl aktuální německou úpravu pokynů do obchodního vedení kriticky zhodnotit, nepřipadá mi příliš praktické, že výše uvedené závěry nejsou jednoznačně obsaženy přímo v textu zákona. Za situace, kdy je podle většinového názoru odborné literatury (která vychází i z judikatury německých soudů) nepochybné, že je možné pokyny do obchodního vedení udělovat, nevidím žádný důvod, proč by toto nemohl výslovně uvádět i zákon.

Tato podkapitola je věnována srovnání českého a německého právního řádu co se týče společností s ručením omezeným, s ohledem na historické konexe a vliv, který na utváření právního řádu České republiky měl právní řád Rakouska, však považuji za vhodné krátce zmínit, že také rakouská právní úprava udělování pokynů do obchodního vedení je od české právní úpravy odlišná. Naopak se velmi podobá té německé, Zvára uvádí, že v rakouské právní úpravě „*má udílení pokynů členům statutárního orgánu společnosti s ručením omezeným své pevné místo.*“¹¹³ Na závěr bych tedy rád uvedl, že německá úprava svým odlišným přístupem k pokynům do obchodního vedení v rámci společností s ručením omezeným není nijak ojedinělá.

5.6 Srovnání české a německé úpravy pokynů do obchodního vedení akciových společností

Co se týče německých akciových společností, princip plné vázanosti pokyny se zde neuplatňuje. Podle § 76 odst. 1 AktG je vedení společnosti zcela v gesci představenstva,¹¹⁴

¹¹² RAISER, VEIL, op. cit. s. 559.

¹¹³ ZVÁRA, Michael, op. cit., s. 85.

¹¹⁴ Ustanovení § 76 odst. 1 AktG zní: Představenstvo má společnost vést na vlastní odpovědnost.

zároveň zákon nikde nepředvídá vázanost pokyny obdobným způsobem, jako zákon o společnostech s ručením omezeným. Jinými slovy princip vázanosti pokyny ze znění německého zákona o akciových společnostech dovést nelze. Německá právní úprava akciových společností tedy stojí na zcela opačném principu, než úprava společností s ručením omezeným – statutární orgán akciové společnosti není pokyny do obchodního vedení vázán vůbec (je tzv. weisungsfrei). Ani valná hromada, ani dozorčí rada, ani většinový akcionář, ani třetí osoba stojící mimo společnost nemůžou představenstvu udílet pokyny do obchodního vedení.¹¹⁵

Mnichovský komentář k § 76 AktG uvádí, že pojem „společnost,“ kterou má dle tohoto ustanovení představenstvo vést na vlastní odpovědnost, neznamená společnost jakožto korporaci, ale společnost jakožto podnikání. Kompetence představenstva k vedení společnosti, ze které jsou ostatní orgány společnosti vyloučeny, zahrnuje jednak uskutečnění původní vedoucí funkce představenstva a rozhodování o vedení, jednak vyřizování každodenních záležitostí společnosti.¹¹⁶ Z toho vyplývá, že do obchodního vedení představenstvu nesmí nikdo zasahovat. Z tohoto pohledu, kdy je v určitých směrech na akciovou společnost nahlíženo spíše jako na ekonomickou entitu než na korporaci, lze podle mého názoru dovést ryze kapitálovou povahu akciové společnosti, kterou

V akciové společnosti je přístup k obchodnímu vedení zásadně rozdílný. Obchodní vedení je plně záležitostí statutárního orgánu, který je povinen tuto činnost vykonávat, a to na vlastní odpovědnost. Pokyny do obchodního vedení zásadně přípustné nejsou a žádné rozdělení odpovědnosti mezi společníky a členy statutárního orgánu, tak jako u společnosti s ručením omezeným, zde neplatí. Komentář dokonce uvádí, že si představenstvo tuto svou povinnost k rozhodování o obchodním vedení nesmí nechat vzít z rukou, neboť se jedná o právo i povinnost představenstva, které zajišťuje nezávislost společnosti jakožto ekonomického subjektu.¹¹⁷

Tento princip se však, stejně jako v české právní úpravě, neuplatní vždy. I v německé právní úpravě, konkrétně v § 119 odst. 2 AktG,¹¹⁸ jsou totiž zásahy do obchodního vedení přípustné v případě, že si o vydání rozhodnutí o obchodním vedení samo představenstvo

¹¹⁵ SPINDLER. § 76 Leitung der Aktiengesellschaft, In: GOETTE, HABERSACK, KALSS, *Münchener Kommentar zum Aktiengesetz, Band 2, 5. Auflage*, München: Verlag C. H. Beck oHG, 2019, ISBN 978-3-406-72892-1, s. 24.

¹¹⁶ Tamtéž.

¹¹⁷ RAISER, VEIL, op. cit., s. 147.

¹¹⁸ Ustanovení § 119 odst. 2 AktG zní: O otázkách obchodního vedení může valná hromada rozhodovat pouze tehdy, když o to představenstvo požádá.

požádá – zde je tedy možné vidět paralelu k českému § 51 odst. 2 z. o. k. Pokud valná hromada společnosti rozhodne na žádost představenstva o otázce obchodního vedení, je toto usnesení pro představenstvo závazné a musí obsah usnesení provést. Pokud se představenstvo řídí usnesením valné hromady, je povinnost k náhradě škody vůči společnosti vyloučena, to ale neplatí ve vztahu k věřitelům společnosti, s odkazem na § 93 odst. 5 věty 3 alt. 2.¹¹⁹

V základním ustanovení upravujícím pravomoci představenstva, kterým je § 76 AktG, zákonodárce žádnou povinnost řídit se pokyny a zásadami valné hromady nepředepisuje. Ustanovení, které by určitým způsobem připomínalo § 435 odst. 3 z. o. k. však v AktG přeci jen nalezneme, a to v § 82 odst. 2 AktG. Podle tohoto ustanovení je představenstvo povinno dodržovat omezení, která pro něj v souladu se zákonem stanovuje mimo jiné i valná hromada.¹²⁰ Ze znění tohoto ustanovení by se podle mého názoru stejně jako v případě české právní úpravy mohla dovodit přípustnost zásad a strategických a koncepčních pokynů. Na toto ustanovení navazuje § 83 odst. 2 AktG, podle kterého je představenstvo povinno provádět opatření přijatá valnou hromadou v rámci její příslušnosti. Dle komentáře k § 83 AktG je představenstvo povinno provádět usnesení valné hromady nejen v případě, že se týkají statusových otázek společnosti upravených stanovami („satzungsmäßige Aufbau“) nebo samotných majetkových základů společnosti („Kapitalgrundlagen“), nýbrž také pokud se týkají otázek vedení společnosti, pokud o nich valná hromada rozhodla na žádost společnosti.¹²¹ Povinnost provést usnesení týkající se obchodního vedení je tedy spojena pouze s předchozí žádostí představenstva.

Ustanovení § 83 odst. 1 AktG tedy umožňuje valné hromadě udělit představenstvu pokyn, tento se ale smí týkat pouze toho, o čem rozhoduje valná hromada. Toto právo valné hromady se nevztahuje na opatření, která jsou součástí obchodního vedení, přičemž je zde užit výraz „Geschäftsführung,“ který v německém právu označuje obchodní vedení v širším smyslu.¹²² Výše jsem uvedl, že by se přípustnost strategických a koncepčních pokynů teoreticky dala dovodit, nicméně z této formulace v komentářové literatuře podle mého názoru

¹¹⁹ KUBIS, § 119, In: GOETTE, HABERSACK, KALSS, *Münchener Kommentar zum Aktiengesetz, Band 2, 5. Auflage*, op. cit., s. 85.

¹²⁰ Ustanovení § 82 odst. 2 AktG zní: Ve vztahu členů představenstva ke společnosti jsou členové představenstva povinni dodržovat omezení týkající se jejich oprávnění k jednání za společnost, daných v rámci předpisů o akciové společnosti stanovami, dozorčí radou, valnou hromadou a jednacím řádem představenstva a dozorčí rady.

¹²¹ SPINDLER, op. cit., s. 294.

¹²² Tamtéž, s. 288.

vyplývá, že valná hromada akciové společnosti nemůže udělovat ani pokyny strategické nebo koncepční, pokud se netýkají záležitostí, které zákon nebo stanovy plně svěřují do rukou valné hromady. Takové pokyny by byly přípustné pouze v případě, že se týkají samotných základů společnosti – jednalo by se o opatření nutná k provedení v souvislosti se změnou stanov nebo jednání, v jejichž rámci se nakládá s celým majetkem společnosti. Opět jako v případě dovozování přípustnosti strategických a koncepčních pokynů v české právní úpravě je i v německé právní úpravě podle mého názoru velkým nedostatkem, že zákon neobsahuje jednoznačnou formulaci a není ze znění zákona zcela jednoznačné, zda jsou určité obecné pokyny stanovující rámec obchodního vedení přípustné či nikoliv. Domnívám se však, že přípustné spíše nejsou a taktéž stanovení dlouhodobé strategie společnosti je dle německé úpravy plně na představenstvu.

5.7 Shrnutí srovnávací části diplomové práce

V české úpravě je situace u akciových společnostech stejná jako u společností s ručením omezeným. Ve společnosti s ručením omezeným se uplatní § 195 odst. 2 z. o. k., podle kterého platí: „*Jednatel se řídí zásadami a pokyny schválenými valnou hromadou, pokud jsou v souladu s právními předpisy a společenskou smlouvou. Nikdo však není oprávněn udělovat jednatelem pokyny týkající se obchodního vedení; tím není dotčen § 51 odst. 2.*“ V akciové společnosti se pak uplatní § 435 odst. 3 z. o. k., podle kterého platí: „*Představenstvo se řídí zásadami a pokyny schválenými valnou hromadou, pokud jsou v souladu s právními předpisy a stanovami. Nikdo však není oprávněn udělovat představenstvu pokyny týkající se obchodního vedení; tím není dotčen § 51 odst. 2.*“ Již na první pohled je totožnost právní úpravy pokynů do obchodního pokynů zřejmá z prostého jazykového výkladu obou citovaných ustanovení.

Německé kapitálové společnosti však takovou jednotnou úpravu udělování pokynů do obchodního vedení postrádají. Pro udělování pokynů do obchodního vedení německých kapitálových společností dle německé úpravy je vždy zcela zásadní, zda se v individuálním případě bude jednat o obchodní vedení společnosti s ručením omezeným, nebo o obchodní vedení v rámci společnosti akciové. V rámci fungování německých akciových společností se aplikuje právní úprava prakticky totožná s úpravou českou, obchodní vedení přísluší představenstvu společnosti, které jej vykonává nezávisle na pokynech, ledaže se jedná o pokyn udělený v souladu s ustanoveními AktG, které v určitých případech udělení pokynů umožňují, jak bylo uvedeno výše v této podkapitole. Oproti tomu ve společnosti s ručením omezeným jsou pokyny do obchodního vedení zásadně připuštěny. Nabízí se otázka, z jakého důvodu je

německá úprava kapitálových společností v otázce obchodního vedení takto odlišná? Tyto důvody jsou podle mého názoru v zásadě dva.

První z nich byl již v českém prostředí jednou rozebrán v odborném článku, ve kterém Černá a Čech poukazují na odlišné pojetí struktury akciové společnosti podle německé právní úpravy. Autoři poukázali na skutečnost, že v německých akciových společnostech „*valná hromada není nejvyšším orgánem společnosti, neboť struktura akciové společnosti není hierarchická. Spíše se v této souvislosti deklaruje princip rovnováhy moci mezi představenstvem, dozorčí radou a valnou hromadou. Viz jen dílčí projevy těchto koncepcí spočívajících např. v tom, že valná hromada německých akciových společností nevolí členy představenstva (§ 84 odst. 1 AktG), [...] zatímco tuzemská valná hromada zásadně rozhoduje o složení představenstva a jeho členy může odvolávat, kdykoliv se jí zlíbí, třeba i bezdůvodně (§ 194 odst. 1 obch. zák.)*“.¹²³ Skutečnosti uvedené v citovaném článku, platí dodnes, podle německé úpravy valná hromada stále nevolí členy představenstva,¹²⁴ zatímco podle české úpravy ano a valná hromada může členy představenstva odvolat kdykoliv i bez důvodu.¹²⁵ Pokud tedy v německých akciových společnostech valná hromada členy představenstva nevolí, je podle mého názoru logickým vyústěním tohoto vzájemného vztahu také zákaz udělování pokynů představenstvu do obchodního vedení. Pokud valná hromada nerozhoduje o složení představenstva, v čemž spatřuji určitý projev nezávislosti představenstva na valné hromadě, nedávalo by podle mého názoru smysl, aby se tato pomyslná nezávislost prolomila umožněním udílet představenstvu pokyny do obchodního vedení. Obzvlášť v situaci, kdy komentářová literatura opakovaně uvádí, že nikdo (tedy ani dozorčí rada), není oprávněn pokyny do obchodního vedení udělovat. Pokud zákon toto právo nesvěřuje ani dozorčí radě, která představenstvo volí, nemůže pak toto právo svěřit ani valné hromadě. V české právní úpravě však takovýto vztah mezi oběma orgány nenalezneme, valná hromada je orgánem nejvyšším, který na orgán statutární působí zcela esenciálně – výlučně rozhoduje o samém složení tohoto orgánu (neurčí-li stanovy jinak). Je tedy otázkou, zda i přes absenci rovnocenného postavení těchto dvou orgánů ve společnosti (tak jako tomu je v německém modelu) zákaz udělovat pokyny do obchodního vedení obsažený v zákoně o obchodních korporacích může nadále obstát. Této úvaze se více věnuji v závěru práce.

¹²³ ČERNÁ, Stanislava, ČECH, Petr, op. cit., s. 457.

¹²⁴ Podle aktuálně platného a účinného znění § 84 odst. 1 AktG členy představenstva jmenuje dozorčí rada, nejdéle na dobu pěti let.

¹²⁵ Podle aktuálně platného a účinného znění § 438 odst. 1 z. o. k. členy představenstva volí a odvolává valná hromada, ledaže stanovy určí, že tato působnost náleží dozorčí radě.

Druhým důvodem je skutečnost tohoto odlišného přístupu k obchodnímu vedení v každém z typu kapitálové společnosti je sama podstata společnosti s ručením omezeným a její základní znaky. Jak už jsem výše uvedl (srov. podkapitolu 5.3), společnost s ručením omezeným byla od počátku své existence koncipována jako společnost na pomezí mezi společnostmi osobními a kapitálovými a má vykazovat určité znaky společností osobních. Tyto znaky se přitom mohou promítat právě do úpravy obchodního vedení a může to být i hlavní důvod, proč je úprava obchodního vedení ve společnosti s ručením omezeným odlišná od úpravy akciové společnosti. Na rozdíl od anonymní akciové společnosti, kde se okruh společníků snadno a často mění, ve společnosti s ručením omezeným na osobách společníků záleží.¹²⁶ V úpravě společnosti s ručením omezeným se tak určitým způsobem promítá pravidlo obsažené v úpravě osobních společností, konkrétně ustanovení § 116 odst. 1 HGB, podle kterého disponují ve veřejné obchodní společnosti kompetencí k obchodnímu vedení všichni společníci. V české úpravě tomuto ustanovení odpovídá § 106 odst. 1 z. o. k., dle kterého jsou statutárním orgánem veřejné obchodní společnosti (kterému přísluší obchodní vedení) všichni společníci, promítnutí tohoto ustanovení do úpravy obchodního vedení společnosti s ručením omezeným však v zákoně o obchodních korporacích nenalezneme. Z toho tedy dovozují, že česká právní úprava na společnost s ručením omezeným v otázce obchodního vedení pohlíží jako na ryze kapitálovou společnost, neboť se uplatňují stejná pravidla jako pro akciovou společnost.

¹²⁶ Toto jako hlavní důvod odlišné úpravy v obou kapitálových společnostech uvedl také Dr. Michael Denga, LL.M. z katedry obchodního práva Universität Regensburg dne 8.1.2024 v rámci e-mailové konzultace.

Závěr

V diplomové práci byl uveden pohled na obchodní vedení jako na běžnou, každodenní správu společnosti, který je dle platné a účinné právní úpravy obsažen v zákoně o obchodních korporacích plně v rukou statutárního orgánu společnosti. Byla rozebrána úprava udělování pokynů do obchodního vedení, určité pokyny do obchodního vedení jsou přípustné, stále však platí, že svévolně statutárnímu orgánu do konkrétních záležitostí obchodního vedení nikdo nesmí udělováním pokynů zasahovat, zejména ne nejvyšší orgán společnosti. Toto platí pro obě kapitálové společnosti. V závěru této práce shrnuji poznatky získané srovnáním české a německé právní úpravy a zamýšlím se nad možnou změnou přístupu české právní úpravy k pokynům do obchodního vedení.

Ve srovnávací části byl rozebrán odlišný přístup k obchodnímu vedení ve společnosti s ručením omezeným v Německu. Podle komentářové literatury k německému GmbHG vyvstává otázka, zda je právo valné hromady udělovat pokyny do obchodního vedení nějakým způsobem omezeno, zda neexistuje tzv. „*unternehmerischer Kardinalbereich*“, tedy jakási oblast rozhodování, do které pokyny nemá být zasahováno. Objevují se názory, že by udělením pokynů nikdy nemělo dojít úplnému přesunu jakéhosi ústředí rozhodovací praxe z jednatelů na valnou hromadu, neboť by jednatelé přišli o veškerou autoritu a moc, což není žádoucí. Scholzův komentář, který se problematice obchodního vedení věnuje velmi zevrubně a který v této práci opakovaně cituji, však tyto úvahy odmítá. Staví najisto, že není dána žádná oblast obchodního vedení, do které by společníci prostřednictvím valné hromady nemohli zasahovat. Dodává přitom, že neexistuje žádný přesvědčivý důvod, který by mohl společníkům zabránit udělovat pokyny zcela libovolně, rozsáhle (tj. do všech oblastí obchodního vedení) s důsledkem, že se z jednatelů stane čistě prováděcí, výkonný orgán společnosti. K tomu dodává zcela zásadní poznámku, že pokud k tomuto dojde, nemohou být ohroženy zájmy třetích osob.¹²⁷ Vychází přitom mimo jiné z judikatury vyšších německých soudů.¹²⁸ Mnichovský komentář ke GmbHG se s tímto ztotožňuje, dokonce se ani nezabývá možnými úvahami o odlišném pohledu na věc, tak jako Scholzův komentář.¹²⁹ Jinými slovy, neexistuje žádný racionální důvod, proč společníkům ve společnosti s ručením omezeným udělování pokynů

¹²⁷ SCHNEIDER, Uwe H., SCHNEIDER, Sven H., In: SCHOLZ, op cit., s. 223.

¹²⁸ Rozsudek Oberlandesgericht Düsseldorf ze dne 15. 11. 1984 sp. zn. 8 U 22/84 a rozsudek Oberlandesgericht Nürnberg ze dne 9. 6. 1999 sp. zn. 12 U 4408/98.

¹²⁹ STEPHAN, TIEVES. *Münchener Kommentar zum Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung, Band 2*, 3. Auflage, München: Verlag C. H. Beck oHG, 2019, ISBN 978-3-406-70322-5, s. 247.

zákonem zakazovat a svěřovat proti jejich vůli obchodní vedení pouze do rukou členů statutárního orgánu. S tímto názorem německé odborné literatury a německých soudů zcela souhlasím a myslím, že nic nebrání tomu, aby bylo takto přistupováno k obchodnímu vedení i ze strany českého zákonodárce.

Bylo uvedeno, že společnost s ručením omezeným od počátku představuje jakýsi mix společností kapitálových a společností osobních. Toto nepochybně platí i v českém prostředí, je uváděno, že společnost s ručením omezeným „*stojí na pomezí mezi osobními a kapitálovými společnostmi, přičemž kapitálové prvky převažují zpravidla nad osobními.*“¹³⁰ Pokud v Německu, se kterým je celá historie společnosti s ručením omezeným spjata, panuje přesvědčení, že udílení pokynů do obchodního vedení nemůže ohrozit zájmy třetích osob a nemá smysl jim bránit, a je tato úprava odvozována zejména z osobních znaků společnosti s ručením omezeným, které přiznává i česká odborná literatura, nevidím důvod, proč se německou úpravou obchodního vedení ve společnosti s ručením omezeným neinspirovat.

V diplomové práci byl uveden výčet přípustných pokynů a byly rozebrány důsledky udělení nepřipustného pokynu. Členové statutárního orgánu jsou si podle mého názoru dobře vědomi toho, že pokud je udělen nepřipustný pokyn do obchodního vedení, taková udělená instrukce je při rozhodování o obchodním vedením nezavazuje. Nicméně jsou si jistě dobře vědomi i toho, že o jejich budoucím setrvání ve funkci člena statutárního orgánu rozhoduje právě nejvyšší orgán, který nepřipustný pokyn udělil, a to podle § 190 odst. 2 písm. c) z. o. k., respektive podle § 421 odst. 2 písm. e) z. o. k. K odvolání z funkce může dojít i bez udání konkrétního důvodu, proto si dovedu představit, že neoficiálním důvodem pro odvolání z funkce člena statutárního orgánu může být právě skutečnost, že při rozhodování o obchodním vedení nebylo přihlédnuto k přání nejvyššího orgánu, tedy že nebyl následován udělený pokyn. Pokud českému zákonodárci tolik na zákazu udílet pokyny do obchodního vedení záleží, proč zákon o obchodních korporacích například neobsahuje výčet důvodů, pro které může být člen statutárního orgánu odvolán? Zákon na straně jedné na zákazu udílet pokyny do obchodního vedení lpí, na straně druhé se ale nepokouší výše naznačenému obcházení tohoto zákazu zabránit výslovným stanovením, že důvodem pro odvolání z funkce nesmí být neuposlechnutí pokynu do obchodního vedení. Nemyslím si ale, že by bylo vhodné nějakou takovou konstrukci do zákona zakomponovat. Naopak, je v pořádku umožnit společníkům prostřednictvím valné hromady rozhodnout o odvolání členů statutárního orgánu v zásadě libovolně. Koneckonců

¹³⁰ EICHLEROVÁ, Kateřina. In: ČERNÁ, Stanislava, ŠTENGLOVÁ, Ivana, PELIKÁNOVÁ, Irena a kol., op. cit., s. 317.

jsou to společníci, kteří do společnosti vkládají kapitál a o jejichž majetek se jedná. Nemělo by pak ale společníkům být umožněno také zasahovat do obchodního vedení? Právo kapitálových společností je součástí soukromého práva. Jedním ze základních zásad soukromého práva je princip autonomie vůle a zákonné zákazy mají být vykládány spíše restriktivně, ve skutečně nejnutnějších případech. Jsem tedy toho názoru, že v rámci společnosti s ručením omezeným zákaz udělovat pokyny do obchodního vedení v tomto světle spíše nemůže obstát.

Otázkou je, zda lze tento můj závěr vztáhnout i na v akciové společnosti. Zákon o obchodních korporacích neklade na fyzické ani právnické osoby žádné zvláštní požadavky, aby se mohly stát společníky ve společnosti s ručením omezeným či v akciové společnosti, neklade ani rozdílné požadavky na členy statutárních orgánů obou kapitálových společností. Zákonodárce tedy z akciové společnosti nečiní žádný výjimečný subjekt a pokud by česká právní úprava umožnila pokyny do obchodního vedení ve společnosti s ručením omezeným udělovat, nemůže podle mého názoru obstát rozdílný přístup k obchodnímu vedení v akciové společnosti, tak jako tomu je v současně platné německé právní úpravě. Není vyloučena situace, kdy se například rodinné, spíše menší společnosti s ručením omezeným postupem času bude hospodářsky dařit natolik výtečně, že se rozhodne pro přeměnu na společnost akciovou. Taková změna automaticky neznamená, že společnost určité prvky osobní společnosti automaticky ztratí, všichni akcionáři i členové představenstva mohou být například členy jedné rodiny. Má taková akciová společnost opravdu natolik odlišnou povahu od společnosti s ručením omezeným a je vzájemný vztah mezi akcionáři a členy představenstva natolik odlišný od vztahu společníků společnosti s ručením omezeným a jednatelem, že by mělo být k obchodnímu vedení přistupováno zcela odlišně? Domnívám se, že nikoliv. Zároveň v české úpravě akciové společnosti nelze spatřovat odlišný přístup ke struktuře společnosti, ze zákona dozorčí rada nemá významnější roli než valná hromada. Je to valná hromada, která může na členy představenstva působit zcela zásadně tím, že má možnost je z funkce kdykoliv odvolat, stejně jako je tomu v případě valné hromady a jednatelem ve společnosti s ručením omezeným.

V rámci úvahy *de lege ferenda* jsem tedy toho názoru, že by změna současného modelu obchodního vedení našemu právnímu řádu mohla prospět. Pokud bude udělování pokynů do obchodního vedení dovoleno a budou stanovena jasná pravidla pro udělování pokynů – tedy zejména forma pokynu a důsledky udělení a provedení pokynu dopadající na odpovědnost členů statutárních orgánů, může taková změna značně usnadnit fungování kapitálových společností a jejich podnikání, což je hlavní úloha obchodního práva. V situaci, kdy bude jednoznačně upraveno, kdo, v jaké formě a s jakými právními účinky může udělit pokyn do obchodního vedení, nemůže podle mého názoru dojít ani k pomyslnému “otevření Pandořiny

skříňky“ v tom smyslu, že nebude jasné, kdo za škodu způsobenou plněním pokynu bude odpovídat – taktéž tuto otázku související s pokyny do obchodního vedení lze upravit zákonem. Je k diskusi, zda udělování pokynů umožnit pouze ve společnosti s ručením omezeným a plně se tak inspirovat německou úpravou, nebo zda jít ještě dál a udělování pokynů umožnit taktéž v akciových společnostech. Jak jsem již výše uvedl, dle mého názoru by úvahy o změně přístupu k obchodnímu vedení taktéž v akciové společnosti neměly být vyloučeny.

Pokud bych se měl kriticky vyjádřit k německé úpravě, zejména k části upravující společnost s ručením omezeným, ze které mé úvahy do značné míry vychází, nepovažuji za vhodné, že odpovědi na celou řadu otázek spojených s obchodním vedením vyplývají ze znění zákona pouze nepřímo a je nutné je dovozovat ze závěrů judikatury a odborné literatury. V případě změny přístupu k obchodnímu vedení v české právní úpravě je tedy dle mého názoru zcela zásadní, aby případná novela zákona o obchodních korporacích udělování pokynů do obchodního vedení a s ním spojené důsledky upravila precizně, výslovně, bez jakýchkoliv pochybností spojených například s otázkou odpovědnosti za škodu.

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

ČERNÁ, Stanislava, ŠTENGLOVÁ, Ivana, PELIKÁNOVÁ, Irena a kol., *Právo obchodních korporací. 2. vyd.*, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021. ISBN 978-80-7598-991-8.

ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Akciové společnosti. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2023

ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil, CILEČEK, Filip, KUHN, Petr, ŠUK, Petr. *Zákon o obchodních korporacích. 3. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-799-6.

2. Seznam použitých článků

ČERNÁ, Stanislava, ČECH, Petr. Kde jsou hranice obchodního vedení? *Právní fórum 11, 2008*, s. 453.

HAVEL, Bohumil. Chiméra neproniknutelnosti obchodního vedení ve společnosti s ručením omezeným (?). *Obchodněprávní revue 6/2019*, s. 151.

JOSKOVÁ, Lucie. Zásady a pokyny valné hromady a jejich dopad na odpovědnost členů volených orgánů. *Obchodněprávní revue 1/2022*, s. 14.

ZVÁRA, Michael. Udílení pokynů jednatelům společnosti s ručením omezeným ve vztahu k obchodnímu vedení společnosti v českém a rakouském právu. *Obchodněprávní revue 4/2019*, s. 85.

3. Seznam použitých internetových zdrojů

Seznam komentářových zdrojů

LASÁK, Jan. DĚDIČ, Jan. POKORNÁ, Jarmila. ČÁP, Zdeněk. SKÁLOVÁ, Jana a kol. *Zákon o obchodních korporacích: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-1-11]. ASPI_ID KO90_2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

Diplomová práce

KUČERA, Matěj. *Obchodní vedení kapitálové společnosti*. Diplomová práce, vedoucí Tomášek, Petr. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Katedra obchodního práva, 2022.

4. Seznam použitých právních předpisů

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech.

5. Seznam použitých zahraničních zdrojů

Seznam použité literatury

Münchener Kommentar zum Aktiengesetz, Band 2, 6. Auflage, München: Verlag C.H.Beck, 2023, ISBN 978-3-406-77210-8.

Münchener Kommentar zum Aktiengesetz, Band 2, 5. Auflage, München: Verlag C. H. Beck oHG, 2019, ISBN 978-3-406-72892-1.

Münchener Kommentar zum Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung, Band 2, 3. Auflage, München: Verlag C. H. Beck oHG, 2019, ISBN 978-3-406-70322-5.

RAISER, VEIL. *Recht der Kapitalgesellschaften. 6. Auflage*. München: Verlag Franz Vahlen GmbH, 2015. ISBN 978-3-8006-4912-9.

SCHOLZ, *GmbH Gesetz Kommentar, 12. Auflage*, Verlag Dr. Otto Schmidt KG, 2021, Köln, ISBN 978-3-504-32565, II. Band.

SCHULZE a kolektiv. *Bürgerliches Gesetzbuch Handkommentar, 10. Auflage*, Nomos Verlagsgesellschaft, 2019 Baden-Baden, ISBN 978-3-8487-5165-5.

TILLMANN, MOHR. *GmbH-Geschäftsführer, Rechts- und Steuerberatung, Vertragsgestaltung, 10. Auflage*, Köln: Verlag Dr. Otto Schmidt KG, 2013. ISBN 978-3-504-32180-2.

WÖRLEN, KOKEMOOR. *Handelsrecht mit Gesellschaftsrecht*, 13. Auflage, München: Verlag Franz Vahlen GmbH, 2018. ISBN 978-3-8006-5593-9.

Seznam použitých článků

ZVÁRA, Michael. *Wirtschaft und Recht in Osteuropa*, č. 8, 2019, Verlag C.H.Beck oHG, 2019 München, ISSN 0941-6293, s. 227.

Seznam použitých internetových zdrojů

Dualistische vs. monistische Unternehmensleitung in der Societas Europaea (SE). Dostupné z webové stránky:

<https://www.roedl.de/themen/mitbestimmung-societas-europaea-se/dualistisch-monistisch-unternehmensleitung-modell-vorstand-aufsichtsrat-verwaltungsrat>

Weisungsrecht der Gesellschafter und Vorlagepflicht der Geschäftsführer. Dostupné z webové stránky:

<https://www.anwalt.de/rechtstipps/weisungsrecht-der-gesellschafter-und-vorlagepflicht-der-geschaefsfuehrer-191525.html>

Seznam použitých právních předpisů

Bürgerliches Gesetzbuch in der Fassung der Bekanntmachung vom 2. Januar 2002 (BGBl. I S. 42, 2909; 2003 I S. 738), das zuletzt durch Artikel 34 Absatz 3 des Gesetzes vom 22. Dezember 2023 (BGBl. 2023 I Nr. 411) geändert worden ist.

Handelsgesetzbuch in der im Bundesgesetzblatt Teil III, Gliederungsnummer 4100-1, veröffentlichten bereinigten Fassung, das zuletzt durch Artikel 34 Absatz 1 des Gesetzes vom 22. Dezember 2023 (BGBl. 2023 I Nr. 411) geändert worden ist.

Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung in der im Bundesgesetzblatt Teil III, Gliederungsnummer 4123-1, veröffentlichten bereinigten Fassung, das zuletzt durch Artikel 9 des Gesetzes vom 22. Februar 2023 (BGBl. 2023 I Nr. 51) geändert worden ist.

Aktiengesetz vom 6. September 1965 (BGBl. I S. 1089), das zuletzt durch Artikel 13 des Gesetzes vom 11. Dezember 2023 (BGBl. 2023 I Nr. 354) geändert worden ist.

6. Seznam použité judikatury

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 8. 2004, sp. zn. 29 Odo 479/2003;
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 6. 2005, sp. zn. 29 Odo 442/2004;
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 10. 2005, sp. zn. 26 Cdo 781/2005;
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 4. 2006, sp. zn. 5 Tdo 94/2006;
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 7. 2008, sp. zn. 29 Odo 1262/2006;
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 8. 2009, sp. zn. 5 Tdo 894/2009;
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 1. 2014, sp. zn. 21 Cdo 632/2013;
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. 5 Tdo 653/2014;
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 6. 2018, sp. zn. 29 Cdo 3325/2016;
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 7. 2018, sp. zn. 29 Cdo 3770/2016;
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 9. 2019 sp. zn. 31 Cdo 1993/2019;
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 9. 2019, sp. zn. 27 Cdo 4344/2017;
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 3. 2021, sp. zn. 27 Cdo 1873/2019;
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 2. 2022, sp. zn. 23 Cdo 3765/2020;
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 1. 2023, sp. zn. 27 Cdo 1206/2022-423;
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 1. 2023, sp. zn. 27 Cdo 238/2022;
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 2. 2023, sp. zn. 27 Cdo 955/2022;
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 5. 2023, sp. zn. 27 Cdo 634/2023.

Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ČR

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 18.3.2005, sp. zn. 4 Afs 24/2003.

Rozhodnutí zahraničních soudů

Rozsudek Oberlandesgericht Düsseldorf ze dne 15. 11. 1984, sp. zn. 8 U 22/84;
Rozsudek Oberlandesgericht Nürnberg ze dne 9. 6. 1999, sp. zn. 12 U 4408/98.

Pokyny do obchodního vedení statutárním orgánům kapitálových společností

Abstrakt

Tématem diplomové práce je udělování pokynů do obchodního vedení statutárním orgánům kapitálových společností se zaměřením na pokyny udělované nejvyšším orgánem společnosti. V diplomové práci je obsažen souhrn definic a teoretických pohledů na obchodní vedení, taktéž je v práci definován samotný pokyn do obchodního vedení, je rozlišováno mezi konkrétními, individuálními pokyny do obchodního vedení, strategickými či koncepčními pokyny a zásadami, součástí je i úvaha o formě pokynu. Dále se práce zaměřuje na přípustné pokyny, a to především na pokyny vyžádané a na pokyny strategické a koncepční, rozebrány jsou též pokyny nepřipustné a důsledky udělení jak pokynu přípustného, tak pokynu nepřipustného.

V diplomové práci je obsáhle rozebrána německá právní úprava udělování pokynů do obchodního vedení kapitálových společností, je poskytnut krátký vhled do systematiky německého obchodního práva, dále do práva kapitálových společností a konečně je detailně rozebrána úprava udělování pokynů v rámci společnosti s ručením omezeným a v rámci akciové společnosti. Ze srovnání obou úprav je stěžejní zejména část věnující se společnosti s ručením omezeným, neboť zde německá úprava pokynů do obchodního vedení oproti české úpravě obsahuje zásadní odlišnosti. Při komparaci obou právních úprav bylo čerpáno nejen z německé zákonné úpravy, ale též z bohaté německojazyčné, zejména komentářové literatury k německým zákonům upravujícím fungování kapitálových společností.

Cílem práce je popsat a analyzovat českou i německou úpravu a zamyslet se nad dalším vývojem české úpravy. Závěr je proto věnován shrnutí zjištěných poznatků, zamýšlí se nad smyslem zákonného zákazu udělovat pokyny do obchodního vedení a také nad případnou novelizací, která by v této oblasti českého práva kapitálových společností mohla nastat.

Klíčová slova:

kapitálové společnosti, obchodní vedení, pokyny do obchodního vedení, německá úprava obchodního vedení

Business management instructions to the governing bodies of limited companies

Abstract

The topic of the Master's thesis is the granting of instructions to the governing bodies of limited companies into the business management, with a focus on the instructions given by the supreme body of the company. The thesis contains a summary of definitions and theoretical perspectives on business management, while also defining the business management instruction itself. The thesis distinguishes between specific business management instructions, strategic or conceptual instructions and principles, and includes a reflection on the form of the instruction. Furthermore, the thesis focuses on admissible instructions, in particular on instructions requested by the statutory body and strategic and conceptual instructions; inadmissible instructions and the consequences of giving both admissible and inadmissible instructions are also analysed.

The thesis provides a comprehensive analysis of the German legislation on instructions to the business management, a brief insight into the systematics of German commercial law, the law of limited companies and finally a detailed analysis of the regulation of instructions within a limited liability company and a joint-stock company. Of the comparison of the two regulations, the section on limited liability companies is especially important, as the German legislation contains significant differences from the Czech legislation. The comparison of the two regulations has been based not only on the German laws, but also on the extensive German-language literature, particularly legal commentaries.

The aim of the thesis is to describe and analyse the Czech and German legislation and to reflect on the further development of the Czech legislation. The conclusion is therefore devoted to a summary of the findings, reflects on the meaning of the prohibition to give instructions to the business management and also on possible amendments that might occur in this area of the Czech law on the limited companies.

Keywords:

limited companies, business management, instructions to the business management, German legislation of the business management